

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

EMEKLİLERİN YAŞAM DOYUMU, BENLİK SAYGISI VE SOSYAL İSTENİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YUŞA KARAKOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

EMEKLİLERİN YAŞAM DOYUMU, BENLİK SAYGISI VE SOSYAL İSTENİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YUŞA KARAKOÇ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. HANDE ÇELİKAY SÖYLER

LEFKOŞA
2019

KABUL VE ONAY

Yuşa KARAKOÇ tarafından hazırlanan “Emeklilerin Yaşam Doyumu, Benlik Saygısı ve Sosyal İstenirlik Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma,/...../..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Ünvan Ad Soyad (Danışman)
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

.....
Ünvan Ad Soyad (Başkan)
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

.....
Ünvan Ad Soyad
Üniversite Adı
Fakülte ve Bölüm Adı

.....
Ünvan Ad Soyad
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih :

İmza :

Ad Soyad :

TEŞEKKÜR

Bu araştırma sũreci boyunca gũsterdiđi destekler için danışman hocam Yrd Doç Dr. Hande elikay Sũyler'e,

Yũksek lisans eğitimimde ve hayatımın birçok evresinde bana ağabeylik yapan Mustafa Yavuz'a

Bu gũnlere gelmem de maddi ve manevi en bũyũk destekçilerim annem ve babama,

sonsuz teŐekkũrlerimi sunarım.

ÖZ

EMEKLİLERİN YAŞAM DOYUMU, BENLİK SAYGISI VE SOSYAL İSTENİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

İnsan hayatını önemli ölçüde etkileyen değişimlerden biri de emekliliktir. Emeklilik de birey yoğun iş temposundan uzak kalarak aynı zamanda çok daha fazla boş vakit bularak ciddi bir değişim yaşamaktadır. Bu dönemde bir şekilde orta yaş döneminden yaşlılığa da geçiş için zemin hazırlanmış olur. Bu dönemde emekli bireyler topluma ait rollerinde de eksiklikler yaşamaktadır. Tüm bu durumlar bireylerin bu döneme uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Emeklilik dönemine uyum sağlamaya çalışan bireyler bu süreci sosyal değişkenler etkisinde bir şekilde sürdürmeye devam ederler. Bu süreç de değişkenlerin bireyler üzerinde oluşturduğu etkiler yaşamlarını şekillendirmektedir.

Bu çalışma, emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini, olasılığa dayanmayan örnekleme çeşidi olan amaca dönük örnekleme yöntemi ile seçilen evrenini İzmir ilinde yaşayan 45 yaş ve 70 yaş arası 100 erkek 80 kadın olmak üzere toplam 180 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler; Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Yaşam Doyum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Sosyal İstenirlik Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma kapsamında tanımlayıcı istatistiklerden, parametrik olmayan testlerden yararlanılmıştır.

Araştırmada, emeklilik sonrasında ciddi bir boşluk yaşayan ve maddi olarak destek arayan bireylerin tekrar çalışmaya başladığında yaşam doyum düzeylerinde çalışmaya devam etmeyen emekli bireylere göre artış yaşandığı görülmüştür. Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde yüksek eğitim düzeyine (lise – üniversite) sahip olan bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Benlik Saygısı Ölçeği'nin alt ölçeği olan ilişkilerde tehdit hissetme boşanmış katılımcılarda evli katılımcılara oranla daha yüksek görülmüştür. Sosyal istenirlik düzeyi, yapılan araştırmamızda erkek katılımcılarda kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Çalışmayan

katılımcılara göre çalışan katılımcıların sosyal istenirlik düzeylerin yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın bulgularının emekli kişilerin hayatı daha doyum verici şekilde yaşamalarını destekleyecek müdahale programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emekli, Yaşam Doyumu, Eğitim, Yaşlılık.

ABSTRACT

**AN ANALYSIS REGARDING LIFE SATISFACTION, SELF-
RESPECT AND SOCIAL DESIRABILITY LEVELS OF
PENSIONERS**

One of the many significant changes that affects human life is retirement. Individuals go through serious changes because they have much more free time and are not working intensively during retirement. This process paves the way for middle age to old age. Retired individuals experience lack of social role during this period. And all of those situations make it hard for the individuals to accommodate themselves to this period. Individuals who are trying to accommodate, continue going through the process somehow, influenced by the social variables.

The effects of the said social variables shape the individuals' lives. This study aims to research retired person's satisfaction with life, self-respect and level of social desirability.

The sample of the study consisted of 180 participants (100 males and 80 females between 45 years and 70 years) living in İzmir. The data used in the research; Socio-Demographic Information Form was obtained through Life Satisfaction Scale, Rosenberg Self-Esteem Scale and Social Desirability Scale. Descriptive statistics and nonparametric tests were used in the study.

In our study, it was seen that the life satisfaction levels of individuals who had a significant gap after retirement and who started to work financially increased again compared to retired individuals who did not continue to work. When the education levels are examined, it is seen that individuals with higher education level (high school - university) have higher life satisfaction. Feeling threat in the relationships with the Self-Esteem Scale subscale was higher in divorced participants than in the married participants.

The level of social desirability was found to be higher in male participants than in female patients. It was seen that the social desirability levels of the

participants were higher than those who did not work. The findings of this study are thought to contribute to intervention programs that will support retired people to live their lives more satisfactorily.

Keywords: Retired, Life Satisfaction, Education, Senile.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO DİZİNİ	xi
KISALTMALAR	xiii
1. BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar	4
2. BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Emeklilik	5
2.1.1. Emekliliğin psikolojik boyutu	7
2.1.2. Emekliliğin ekonomik boyutu	7
2.1.3. Emeklilikte fizyolojik boyut	7
2.1.4. Emeklilikte sosyal boyut	7
2.1.5. Emekliliğin biçimleri	8
2.1.6. Planlanan ve planlanmadan alınan emeklilik kararı	8
2.1.6.1. Zamana göre.....	8
2.1.6.2. Tercihe göre	8
2.1.6.3. Çalışma yaşamına göre	8
2.2. Emeklilik Sürecindeki Evreler	8
2.2.1. Erken emeklilik öncesi.....	8
2.2.2. Yakın emeklilik öncesi	9

2.2.3. Balayı evresi	9
2.2.4. Düş kırıklığı.....	9
2.2.5. Yeniden uyum	9
2.2.6. Denge evresi.....	9
2.2.7. Emekli bireylerin emeklilik rollerini yok etmeleri evresi	9
2.3. Emeklilik dönemine uyum sağlayabilme süreci	9
2.4. Emekliliğe Olumlu Yaklaşım	10
2.4.1. Olgun tip	10
2.4.2. Salıncaklı sandalye tipi.....	10
2.4.3. Zırhlı tip.....	10
2.5. Emekliliğe Olumsuz Yaklaşım.....	10
2.5.1. Kızgın tip.....	10
2.5.2. Kendisinden nefret eden tip.....	10
2.6. Yaşam Doyumu	10
2.6.1. Yaşam doyumunu etkileyen faktörler.....	11
2.7. Benlik Kavramı	14
2.7.1. Benlik saygısı	16
2.7.2. Benlik saygısına etki eden etmenler.....	17
2.8. Sosyal İstenirlik Kavramı.....	18
2.8.1. Sosyal istenirliğin boyutları	19
2.8.2. Kendini aldatma (self-deception).....	19
2.8.3. İzlenim yöntemi	20
3. BÖLÜM	
YÖNTEM.....	22
3.1. Araştırma Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu	28
3.3.2 Yaşam Doyum Ölçeği	28
3.3.3 Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği.....	28
3.3.3.1. Benlik saygısı	29
3.4. Sosyal İstenirlik Ölçeği.....	29
3.5. Veri Toplama Yöntemi	29
3.6. Verilerin Analizi	30

4. BÖLÜM

BULGULAR.....	31
----------------------	-----------

5. BÖLÜM

TARTIŞMA	48
-----------------------	-----------

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	54
-------------------------------	-----------

6.1. Sonuç	54
-------------------------	-----------

6.2. Öneriler	55
----------------------------	-----------

KAYNAKÇA	56
-----------------------	-----------

Ek-1. Demografik Bilgi Formu	63
---	-----------

EK-2. Yaşam Doyumu Ölçeği	65
--	-----------

Ek-3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	66
---	-----------

Ek-4. Sosyal İstenirlik Ölçeği	67
---	-----------

Ek-5. Gönüllü Bilgilendirme ve Onay Formu	68
--	-----------

Ek-6. Özgeçmiş	70
-----------------------------	-----------

Ek-7. İntihal Raporu	71
-----------------------------------	-----------

Ek-8. Etik Kurul Onayı.....	72
------------------------------------	-----------

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Bazı ülkelerde emeklilik yaşları dağılımı	6
Tablo 2. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	23
Tablo 3. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı	25
Tablo 4. Katılımcıların cinsiyetlerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	31
Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	32
Tablo 6. Katılımcıların yaşlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	33
Tablo 7. Katılımcıların yaşlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	34
Tablo 8. Katılımcıların medeni durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	36
Tablo 9. Katılımcıların medeni durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	37
Tablo 10. Katılımcıların gelir düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	38
Tablo 11. Katılımcıların gelir düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	39
Tablo 12. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	41
Tablo 13. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	42
Tablo 14. Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	44
Tablo 15. Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	44

Tablo 16. Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	45
Tablo 17. Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması	46

KISALTMALAR

SDBF : Sosyo Demografik Bilgi Formu

BEÖ : BEÖ

1. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanların gelişim evreleri açısından bakıldığında, gelişim dönemleri ile çalışma dönemleri birbirlerini tamamlayıcı ve etkileyici niteliktedir. İnsanlar ilk önce işi yapmak için hazırlanır ve ilk yıllarını kendisini geliştirmeye harcar. Başarıya odaklı ilk yılların sonucunda birey işinde uzmanlık kazanır ve uzmanlığın doruğa ulaştığı aşamada bunu sürdürmek için çabalar ve emekli olur (Başaran, 2008). Emekliliğin de birden çok tanımı yapılabilmektedir. En basit tanımı ile emeklilik, yasalarda öngörülen belli bir süre boyunca çalışma koşulunu tamamlamış bireylerin çalıştıkları kurum ile ilişkileri kesilerek kendisine aylık bir gelir bağlanması olarak açıklanmaktadır (Salman,2004). Bireyin iş ile ilişkisi kesildikten sonraki yaşam dönemine ise emeklilik dönemi denilmektedir (Akçay,1994).Günümüz dünyasında artan nüfus ile birlikte çalışan bireylerin sayısının da artış göstermekte ve dolayısıyla emekli sayısında da artış göstermektedir. Emekli olma yaşı kültürler arasında farklılık göstermektedir. Genel olarak bakıldığında ise emekliliğe girme yaşı 45 ila 75 aralığında olduğu bilinmektedir (Cox 1993, Alper 1990, Armağan 2000).Toplumsal açıdan bakıldığında Emeklilik dönemi orta yaş döneminden yaşlılık dönemine geçişin belirleyicisi olarak insan hayatında önem arz etmektedir (Onur, 1995). Emeklilik dönemi ile birlikte gelen yaşlılık dönemi ile yaşanabilecek psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunlar birleşince problemlerin üstesinden gelmek daha zor hale gelebilmektedir. Bu sebeple emeklilik döneminde yaşanan radikal değişimlere uyum sağlanabilmesi, tatmin edici ve aktif bir yaşama sahip olunması emekli ve toplum açısından önem arz etmektedir (Turna 1980,Aytaç,2017). Yapılan çalışmalar incelendiğinde, yaşlılığın en travmatik olaylarından biri olarak belirlenen emeklilik döneminde, aktif bireylerin yaşam sürelerinin daha uzun olduğu görülmektedir (Aytaç,

2017). Yaşlı kişiler emeklilikle birlikte üretkenliğini, değer duygusunu, benlik saygınlığını kaybederek içe dönük davranışlar sergileyebilmektedir. Yaşlılık döneminden önceki dönemlerin başarılı geçmiş olması yaşlılıkta başlayan emeklilik döneminde benlik bütünlüğünün daha ulaşılır olabileceğinin göstergesidir (Ericson, 1968). Benlik bütünlüğü olan kişilerin yaşam doyumu artmaktadır. Emeklilerin toplumla ilişkilerini devam ettirme süreçleri, sosyal istenirlik düzeyleri, ruhsal yönden iyi olma durumları ve yaşamdan aldıkları doyum sağlıklı bir emeklilik ve yaşlanma için önemli bir olgudur (Baran ve ark. 2007.)

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de teknolojinin ilerlemesi ve tıp alanındaki gelişmeler sonucu insanın yaşam süresi gün geçtikçe uzamakta, bireyler daha uzun emeklilik dönemi geçirmektedirler. Bu nedenle; günümüzde emeklilik daha fazla önem kazanmakta ve emeklilik dönemine uyum ve yaşam tatmininin önemi ve gereği üzerinde yoğun bir biçimde durulmaktadır (Güven ve Hazer, 1996).

1.1. Problem Durumu

Günümüz Türkiye’sinde eğitime olan önemin ve nüfusun artışıyla birlikte çalışan insan sayısı da artmaktadır. Dolayısıyla çalışan nüfusun artışı emekli nüfusunun artmasına sebep olmaktadır. Emeklilik dönemindeki bireylerin aktif, kaliteli yaşam modeli ve bağımsız bir hayat sürmeleri bireyin ve toplumun refahı açısından önem arz etmektedir. Emekliler üzerine yapılan birçok çalışma mevcuttur ancak tek bir yönden ele alınan bu çalışmalar olması gereken yeterlilikte değildir. Bu bağlamda yapılacak olan bu çalışmada emeklilerin duygusal süreçlerini anlayabilmek adına demografik veriler göz önüne alınarak yaşam doyumları, benlik saygıları ve sosyal istenirlik düzeylerini incelemek bu araştırmanın temel problemidir.

Araştırmanın ana soruları şunlardır :

1. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylericinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
4. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleriemekliliğe ayrılma nedenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
6. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri emekli olduktan sonra ek bir işte çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın en temel amacı, emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylerinin incelenmesidir. Sosyo demografik değişkenler kullanılarak araştırmayı sürdürmek düşünülmüştür. Emekliler de yaşam doyumu, Benlik saygısı ve Sosyal istenirlik düzeylerinin demografik değişkenler ile bağlantı düzeyinin belirlenmesi, emeklilerin yaşantısal problemlerine ayna olabilmesi düşünülmektedir. Aynı zamanda bu durumlara nasıl müdahale edilebilir konusunda aydınlatıcı bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri demografik değişkenler kullanılarak incelenmiştir.

Yaşam doyumu düzeyleri Yaşam Doyumu ölçeği ile ölçülmektedir.

Benlik saygısı düzeyleri Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ile ölçülmektedir.

Sosyal istenirlik düzeyleri Sosyal İstenirlik Ölçeği ile ölçülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma ankette var olan sorular ile sınırlıdır. Bu araştırma, araştırma için oluşturulan anket sorularını cevaplayan bireylerin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Bu araştırma ölçekler ile sınırlıdır. Bu araştırma katılımcı sayısı ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Yaşam doyumu

Yaşam doyumunun ilk tanımını Neugarten 1961 yılında insanların ne istedikleriyle neye sahip olduklarının karşılaştırılması şeklinde yapmıştır (Karabulut ve Özer, 2003). Yaşam doyumu günümüzde ise genel olarak insanların bütün yaşamını kapsayan mutluluk, moral gibi ruhsal yönden iyi oluşları ve yaşamlarının her alanında karşılaştıkları durum veya olaylara karşı gösterdikleri duygusal tepkiler ya da tutumlar şeklinde tanımlanmaktadır (Gündoğar ve ark. 2007).

Benlik saygısı

İnsanların benlik imajı ile olmak istedikleri benlik imajları arasındaki farklılık benliklerine olan saygınlık düzeylerini meydana getirmektedir. Yani benlik saygısı kişilerin benlik imajları ile olmayı arzuladıkları benliğin arasındaki farklılıktan oluşan değerlendirme şeklinde tanımlanmaktadır (Pişkin, 2003).

Sosyal istenirlik

Sosyal istenirlik bireylerin yanıtlayacakları bir ölçme aracının sorularına kendisiyle alakalı doğru cevaplar vermek yerine kendisini sosyal anlamda olumlu bir biçimde sunmaya olan yönelimi şeklinde tanımlanmıştır (Ellingson, Sackett ve Smith, 2001).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Emeklilik

Sosyolojik ve psikolojik açıdan dinamikler barındıran emeklilik kavramı sanayi devrimi sonrasında kullanılmaya başlanmıştır. Sanayi devriminden önceki dönemlerde sosyal güvenlik uygulamaları sadece yardıma ihtiyacı olanlar ve yoksullara yönelikken sanayi devriminden sonra ilgi alanını genişletmiş ve çalışanları da ilgi odağı olarak almıştır (Güzel, 1999).

Çalışma sürelerinin uzun oluşu, düşük düzeydeki ücretler ve gelişen bütün olumsuzluklar sonucunda işçi sınıfının huzurunu bozmuş, bu huzursuzluk toplumsal düzeni tehdide maruz bırakmaya başlamıştır. Toplumsal düzenin geri gelmesi için gelecek kaygısı olan işçi sınıfının, kaygısının önlenmesi için tedbirler alınmaya karar verilmiştir (Aşkın, 2003). Bu konuda ilk çalışmayı Almanya 1883 yılında hastalık, iş kazaları, yaşlanmayı ele alan sosyal sigorta kollarını kurarak yapmıştır (Tuncay, 1994). Daha sonra Avrupa ülkelerinde bu konuda harekete geçmiştir ve 1908 yılında Yaşlılık aylığı kanununu çıkartan İngiltere bütün kadın ve erkeklere 70 yaşından itibaren yaşlılık aylığı bağlamıştır. Bazı ülkelerde 1929 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucunda toplumların yaşam standartları düşmüş, olanakları kötüye gitmiştir ve bu durum sonucunda toplum üyelerine devlet asgari bir düzeyde yaşam standardı sağlamak zorunda kalmıştır. Devletler tarafından sosyal güvenlik kanunları ve sistemleri yeniden ele alınarak gözden geçirilmiş olup 1935 yılında ABD’de Sosyal Güvenlik Yasası çıkartılmıştır (Güzel 1999, Tuncay 1994). Sosyal güvenlik kavramı çalışanların yaşayabileceği birçok probleme olan müdahaleyi içerisinde barındırdığı gibi emeklilik kavramını da

barındırmıştır. Emeklilik kavramı belli bir yaştan sonra çalıştığı işi sürdüremez hale gelen bireylerin iş hayatına son verilmesi ve emekleri karşılığı olarak aylık bağlanarak ödüllendirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Şakar,1987).

Dünyada ilerleyen tıp alanı ve teknolojideki gelişmelerden ötürü insanın yaşam süresi artış göstermekte ve insanlar emeklilik dönemini daha uzun yaşamaktadırlar (Güven ve Hazer, 1996). Dünya literatürü incelendiğinde emeklilik yaşı kadınlarda genellikle 60- 65 yaşları arasındayken erkeklerde 65-70 arasındadır. Tıp ve teknolojinin geliştiği ülkelerden biri olan Türkiye’de de emeklilik yaşı uzamakta olup kadınlarda 58, erkeklerde ise 60 olarak belirlenmiştir (Şen, 2015). Bazı ülkelerdeki emeklilik yaşları tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Bazı ülkelerde emeklilik yaşları dağılımı

Ülke	Erkek	Kadın
Türkiye	60	58
Belçika	65	63
Almanya	65	65
Yunanistan	65	60
İtalya	65	60
Hollanda	65	62
İspanya	65	65

Kaynak: OECD, 2015

Emeklilik ve yaşlılık kavramı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde birlikte ele alınır. Emeklilik dönemine giren bireylerin aynı zamanda yaşlarının ilerlemesiyle fizyolojik değişimler yaşaması çoğu araştırmacılar tarafından emeklilik döneminin yaşlılığın habercisi olduğu şeklinde tanımlanmaktadır. 2015 yılında yapılan araştırmada yaş sınıflamasında, istatistiksel sonuçlar yaşlılık döneminin 60 yaşından itibaren başladığını göstermekte ve yaşlılık düzeyinin toplumun gelişmişlik düzeyi, sağlık, sosyo-ekonomik anlamda gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini tespit etmiştir (WHO, 2015). Yukarıda emeklilik ile ilgili ele alınan detaylı bilgiler, emekliliğinin önemini oldukça belirtmektedir ve dolayısıyla psikolojik,

fizyolojik, ekonomik ve sosyolojik boyular başta olmak üzere geniş boyutlarda ele alınması gerekmektedir (Şen, 2015).

2.1.1. Emekliliğin psikolojik boyutu

Bireylerin emeklilik dönemine girmekle birlikte karşılaştığı veya yaşayacağı bütün sorunlar ruh halini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Akçay, 1994). Emeklilerin işle ilişkileri kesildikten sonra sahip oldukları statünün, üretkenliğin, saygınlığın artık eski düzeyde olmaması veya yok olması büyük bir boşluk yaratır ve en önemlisi ise emekliler yıllarca süren alışkanlıklarından vazgeçmek, değiştirmek durumunda kalır (Tufan, 2003). Prof. Lehr psikoloji ve emekliliği bir kadının 'Eşim erken yaşta emekli olursa komşularım artık onun işe yaramayacağını ve hastalıklı olduğunu, hiçbir zaman emekli olmazsa ise açgözlü olduğunu söyleyeceklerdir ' cümleleri ile tarif ederek konuya bir örnekle ışık tutmuştur (Lehr, 1994).

2.1.2. Emekliliğin ekonomik boyutu

Bireyler emekli olduktan sonra iş hayatlarında kazandıkları paradan daha azını kazanırlar. Bu durum ise ekonomik boyutu oluşturmaktadır. Emekli olduktan sonra bireyler iş hayatındaki emekleri karşılığında ikramiye veya tazminat alırlar fakat aylık aldıkları maaş azalır yani toplu parayı değerlendirebilmek, düşük gelire geçinebilmek emekliliğinin ekonomik boyutunda ele alınmaktadır (Çakır, 2014).

2.1.3. Emeklilikte fizyolojik boyut

Emekliliği takip eden yaşlılıkla birlikte fiziksel ve bilişsel olarak birtakım değişimler meydana gelir, emeklilik döneminde yaşanan sağlık sorunları fizyolojik boyutta ele alınmaktadır.

2.1.4. Emeklilikte sosyal boyut

Emeklilik döneminde bireyler yaşadıkları psikolojik, fizyolojik problemlerin yanı sıra ilişkilerinde, sosyal yaşantılarında ve çevreleriyle etkileşimlerinde değişimler yaşarlar. Emeklinin eski hayatından sonra ve yoğun temposundan sonra boşluğa düşmesi sosyal boyutta da ele alınmaktadır.

2.1.5. Emekliliğin biçimleri

Emeklilik dönemine geçiş planlanarak veya planlanmadan alınan karar şeklinde 2' ye ayrılmaktadır. Zaman, çalışma durumu ve tercihe göre emeklilik dönemine geçiş kararı alınır.

2.1.6. Planlanan ve planlanmadan alınan emeklilik kararı

2.1.6.1. Zamana göre

Yaş ve kıdem dikkate alınmakla birlikte erken ve zamanında emeklilik olarak iki ayrı biçimde görebiliriz. Erken emeklilikte yasalar çerçevesinde belirlenen yaştan önce emeklilik dönemine giriş olmakta ve bireylerin zorluklarla karşılaşma olanağı artmaktadır. Zamanında emeklilikte ise bireyler yasaların belirlediği yaş sınırına ulaştıktan sonra emekli olurlar (Çakır, 2014).

2.1.6.2. Tercihe göre

Bireyler emeklilik dönemine iş hayatlarından isteyerek ayrıldıktan sonra mı yoksa iş hayatlarına devam etmek istemelerine rağmen herhangi bir zorunluluktan ötürü mü girdikleri şeklinde iki alt boyutta incelenmektedir. Alt boyutlarda ilki gönüllü ikincisi ise zorunlu emekliliktir. Gönüllü emeklilikte, bireyler kendi istekleri ve iradeleriyle emekli olmayı tercih ederken, zorunlu emeklilikte emekli olmak bir tercih değil yasalar veya bir başka nedenden doğan zorunluluktur (Çakır, 2011).

2.1.6.3. Çalışma yaşamına göre

Bireyler çalıştıkları yaşamdan kademeli veya kesin bir şekilde ayrılırlar Kısmi ve tam zamanlı emeklilik olarak 2'ye ayrılmaktadır. Kısmi emeklilikte bireyler iş hayatından bir anda kopmazlar emeklilik sürece yavaş yavaş gelişir. Tam zamanlıda ise birey iş hayatıyla ilişkisini tamamen keser ve emeklilik dönemine tam anlamıyla geçiş olur.

2.2. Emeklilik Sürecindeki Evreler

2.2.1. Erken emeklilik öncesi

Bu evrede emeklilik bireyler için bir ödüldür. Emeklilik hakkında olumlu düşünceler mevcuttur.

2.2.2. Yakın emeklilik öncesi

Bu evrede emeklilik durumu bireyde korkunç bir hal alır. Bireyler gelecek kaygısı yaşamaya başlar ve sürekli geleceği hakkında planlamalar yaparlar.

2.2.3. Balayı evresi

Çalışanlar bu dönemde artık özgürüm gibi hislere kapılırlar ve gelecekleriyle ilgili düşünceler üretmeye başlarlar.

2.2.4. Düş kırıklığı

Yoğun bir çalışma hayatından sonra bir anda boşluğa düşen bireyler depresyonda hissedebilirler. Para ve sağlık durumundaki değişimlerde bağlantılıdır.

2.2.5. Yeniden uyum

Emekliler bu evrede geleceklerini planlayabilmek için yardım arayışına girerler.

2.2.6. Denge evresi

Emekliler bu evrede aslında daha yapacak işleri olduğunun farkına varırlar yaşamlarını ve zamanlarını programlarlar.

2.2.7. Emekli bireylerin emeklilik rollerini yok etmeleri evresi

Bu evrede ölüm, hastalık veya yeni bir iş hayatına başlangıç söz konusudur. Kişi emeklilik rolünü yok edip işveren rolü üstlenebilmektedir (Şen, 2015).

2.3. Emeklilik dönemine uyum sağlayabilme süreci

Bireyler yoğun bir iş hayatından sonra emeklilik dönemine girer ve başlangıcından balayı evresine kadar faaliyetlerine bolca zaman bulur ve bu etkinliklerden çok fazla zevk alırlar fakat sahip oldukları fazla boş zamanları rutin bir hale dönüşür ve yerini durgunluk dönemine bırakır (Lehr, 1994). Bu dönemde karşılaşılan temel sorunlarda bireyler, beden sağlığı, ruh sağlığı, bilişsel işlevler, gelir kaybı, sosyal statü, etkileşimin azalabilmesi ve ölümü daha fazla hissetme gibi kayıplar yaşarlar ve bu temel sorunlar kayıplara uyum sergileyebildikleri ile ilişkilidir (Akçay, 1994). Emekliliğe uyum sağlama

süreci ise olumlu ve olumsuz şekilde ikiye ayrılmaktadır.

2.4. Emekliliğe Olumlu Yaklaşım

2.4.1. Olgun tip

Yaşlılık dönemine kolayca giren ve bu dönemi kabullenen ilişkiler ve etkinlikler açısından doyuma ulaşan kişilerdir.

2.4.2. Salıncaklı sandalye tipi

Bu tür insanlar aktif bir hayat yerine köşelerine çekilmek, sorumluluk almamak isterler.

2.4.3. Zırhlı tip

Bu tip insanlar yaşlılığın doğurduğu sonuçlardan korkan ve kaçan, duygularını ve düşüncelerini kontrol altında tutmaya çalışan kişilerdir.

2.5. Emekliliğe Olumsuz Yaklaşım

2.5.1. Kızgın tip

Emeklilik döneminden önce amacına ulaşamayan bu durumdan ötürü ise kızgın ve başkalarını suçlamaya meyilli kişilerdir.

2.5.2. Kendisinden nefret eden tip

Geçmişine dönüp baktığında hayal kırıklığı ve başarısızlık gören bireylerdir fakat bu tip bireyler kızgın tiplere göre başkalarını değilde kendilerini suçlarlar ve depresif, değersiz duygular taşırlar.

Yukarıda sıralanan belirtilerin dışında uyum göstermek isteyip psikolojik problemlerinden ötürü gösteremeyen bireylerde vardır ve bu bireylerin etkinliklere karşı ilgileri ve yaşam doyumları çok düşük düzeydedir (Arpacı, 2014).

2.6. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumunu tanımlamadan önce doyumunu tanımlamak gerekir. İnsanların beklentilerinin, isteklerinin ve arzularının karşılayabildikleri düzey doyumunu gösterir. Yaşam doyumunu ise insanın istekleri ile elde ettiklerini karşılaştırdığımızda alınan sonuç veya farktır (Onur, 1991). Bu kavram

mutluluğun, huzurunun, kendine olan güvenin en önemlisi ise insanların iyi olma hallerinin, olumlu ilişkilerinin ve etkileşimlerinin belirleyicisidir. Emeklilikte yaşam doyumu ise bu döneme uyumun en önemli göstergesidir. Bireylerin yaşları, cinsiyetleri, fiziksel ve ruhsal yönden sağlık durumları, sosyoekonomik koşullar, ilişkileri gibi yaşamın her anını kapsamaktadır ve bu sosyo- demografik özellikler yaşam doyumunu etkileyebilmektedir. Her toplumun belirlenmiş yaş gruplarından bekledikleri roller vardır ve bu rolleri değerlendirmek insanların kimliğini oluşturmaktadır. Verilen emeklilik kararı ile bireylerin bazı rolleri kaybolmakta veya değişmektedir. Bireylerin kaybolan ve değişen rolleri ise yaşam doyumlarını azaltmaktadır. (Adams, 1969). İnsanların amaçlarına ulaşamaması panik ve hoşnutsuzluk yaratarak ruhsal problemlere yol açar ve birey ilerleyen yaşantısında sürekli geçmişiyile ilgili pişmanlık duygusu taşır (Onur, 1991). Emeklilik döneminde gelir düzeyinin düşük olması ve statü kaybı da yaşam doyumunu çok fazla etkilemektedir. Emeklilik döneminde yaşama olan doyum geçmiş ile ilişkilidir, dolayısıyla bu döneme giren bireyler geçmişten bugüne yaşadıklarının bir deneyim ve birikim olduğunu fark edene kadar yaşamın verdiği fırsatları yaşamamış veya elinden kaçırmış olduklarını düşünürler ve bunun stresini yaşarlar. Ruh sağlığı uzmanları ise, emeklilerin geçmiş yaşamın onlara verdiklerini bir an önce fark etmeleri ve bu dönemde verebileceği fırsatları kaçırmadan hayatı dolu yaşamaları gerektiğini vurgulamaktadır. Yani emekli bireylerin hayatlarında değiştiremedikleri durumları kabullenmeleri gerektiği öğretilmelidir. Yaşam doyumu ruhsal açıdan iyi olma ve toplumsal ilişkileri doğrudan etkileyebildiği gibi sağlıklı yaşlanmayı da doğrudan etkilemektedir (Karataş, 1988).

2.6.1. Yaşam doyumunu etkileyen faktörler

Yaşam doyumu, hayattan duyulan memnuniyet ve hedeflere ulaşmak şeklinde ifade edilmiştir. Yaşam doyumunu etkileyen birtakım etmenler vardır. Bu etmenler: Bireysel düşünceler, sosyal yaşantı, aile yaşantısı, çevre ilişkileri, bireysel hayattaki aktiflik, otokontrolde bulunma, yaşamakta olunan çevreye ait durumlar şeklinde sayılabilmektedir. Schmitter'e göre yaşam doyumunu etkileyen etmenler şu şekilde belirtilmektedir:

- Kişisel hayata duyulan hoşnutluk
- Hayatının kayda değer olduğunu düşünmek
- Amaçlarına ulaşabilmek
- Olumlu kişilik geliştirmek
- Bireyin kendini fiziksel anlamda yeterli görmesi
- Ekonomik olarak rahat olmak
- Sosyal olmak (Şimşek, Büyükkıdık, 2015).

Bunların dışında yaşam doyumunu etkileyen durumların başında yaş faktörü de önem arz etmektedir. Bahsedilen konuya yönelik olarak, araştırmacıların çeşitli düşünceleri bulunmaktadır. Araştırmacıların birkaçı, genç bireylerin yaşam doyumuna çok fazla ulaşabileceğini açıklarken, birkaçı ise yaşam doyumunun yaşla birlikte artabildiğini tanımlamaktadır. Gençlik hakkında düşüncelerini belirtenler bu durumun temelini gençlik enerjisi ve hayatlarına yönelik beklentilerinin çok olmasıyla alakalı olduğunu söylemişlerdir. Hayatları boyunca pek çok şeye sahip olmak istemişlerdir. Birçoğuna sahip olmakla beraber sahip olamadıkları da vardır. Bu durumlar bireyin yaşam doyumunu kavramını yakından etkilemektedir. Yani birey, sahip oldukları ve sahip olmayı istedikleri arasındaki düşünceleri neticesinde ortaya çıkan sonuçla yaşam doyumuna ulaşmaktadır. Bu durumla birlikte bireyin birçok açıdan ruhsal ve fiziksel açılardan iyi hissetme hissi de yaşam doyumuyla yakından ilişkilidir (Şener, 2009). Bu konuyla alakalı birçok araştırmacı çeşitli çalışmalar yapmıştır. Dockery'nin yapmış olduğu (2004) çalışmalara baktığımızda yaşam doyumunu etkileyen etmenler şunlardır: özgürlüklerin rahatlıkla yaşanabildiği demokratik yapıları olan ve ekonomik refahı yüksek olan bir ülkede yaşamını devam ettirmek, devamlı istikrar, toplumdaki huzur açısından en yüksek noktada yer alan bölüme dahil olmaktır. Bununla beraber evli olmak, yakınlık kurduğu çevre ile olumlu ilişkiler geliştirmiş olmak, psikolojik ya da fiziksel açıdan sağlıklı olmak, düşündüklerini dış çevreyle paylaşabilmek veya pasif olmayan bir kişiliğinin olması, otokontrol özelliğinin yüksek olması, belli bir ekonomik güce sahip olmak, sportif faaliyetlerde bulunmaktır (Dikmen, 1995). Flanagan'ın da belirtmiş olduğu

yaşam doyumunu etkileyen etmenler şu şekildedir.

- Yakın çevreyle bulunulan ilişkiler,
- Kendine güvenmek,
- Bir çocuğunun olması ve onu büyütmek,
- Çiftlerin ilişkilerinde samimiyet emutlaka yer vermesi,
- Başka kişilere fayda sağlayabilmek,
- Devlet çapında yerel çalışmalarda yer almak,
- Devamlı aktif olarak öğrenmek,
- Kendini anlayabilmek,
- Devamlılığı olan bir işe sahip olmak,
- Sosyal olmak,
- Eğlenceli etkinliklerde yer almak (müzik dinlemek, spor faaliyetleri, sinemaya gitmek veya kitap okumak) şeklindedir. Yaşam doyumunun tanımında veya sınırları noktasında kesin bir netlikten bahsetmek mümkün olmamaktadır. Çünkü söz konusu kavramlarda öznellik vardır. Bundan dolayı bahsedilen kavramı çeşitli etmenler etkilemektedir. Yurt içinde veya yurt dışında gerçekleştirilmiş olan çalışmalara baktığımız zaman, yaşam doyumunu etkileyen etmenlerin bazı başlıklar üzerinden de incelendiği göz önüne serilmektedir. Yaşam doyumunu etki eden etmenlerden olan Bireysel ve Demografik Etmenlerden bahsetmek gerekirse bahsedilen alt başlık içerisinde cinsiyet, yaş, kişisel nitelikler, eğitim düzeyi, benlik saygısının seviyesi de açıklanabilir (Doğan, 2015). Yaşam doyumunu kavramında kişiliğin niteliklerinin yadsınamayacak bir önemi vardır. Çoğu zaman çalışmalarda bireylerin içe kapanık özellikleri veya dışa dönük özellikleri üzerinde çalışılmıştır. Sebepiyse bu kavramın yaşam doyumunu ile doğrudan bir alakasının olmasıdır. Dışa dönük bireylerin yaşam doyumları yüksek düzeyde olmaktadır. İçe kapalı özellikte olan bireylerinse yaşam doyumlarının düşük olduğu saptanmıştır. Özsaygısı yüksek olan bireylerin yaşam doyumunu yüksektedir. Böyle bireyler, karşılaştıkları zorluklara veya her durumda

özgüvenleri yüksek olan ve olaylara pozitif bir pencereden bakabilen kişilerdir. Yaş konusu da yaşam doyumunu fazlasıyla etkileyen bir faktördür. Neugarten yaşlı kişilerdeki yaşam doyumunun tespitinde beş ölçütten bahsetmiştir. Bundan hareketle yüksek seviyelerdeki yaşam doyumuna ulaşanlarda aşağıdaki özellikler aranmaktadır.

- Bireyin günlük hayatındaki aktivitelerinden zevk alabilmesi,
- Hayatın birey için değerlendirilmesi, hayatıyla alakalı hedeflerinin olması,
- Hayatı boyunca hedeflediklerine ulaşabilme konusunda inancının olması,
- Bireyin özgüvenindeki yüksek olması ve yaşlandığında dahi öz saygısını yitirmemesi,
- İyimser bir bakış açısının olması (Akçadağ, 2018).

2.7. Benlik Kavramı

Heinz Kohut, çekirdek benliği ise bağımsız bir kişilik geliştirmenin temeli olarak belirtir. Çekirdek benlik; bebeğin ve çevresinin kendilik nesnelileriyle arasında olan etkileşim aracılığıyla gerçekleşmektedir. İstisnalar dahil olmamak üzere anne figürü genelde bebeklerin kendilik nesnesidir. Mükemmellik ve güzellik duygusuyla yetişen çocuk gurur duygularını öne çıkarırken, önemsizlikle reddetme duygusuyla yetişen çocuksa suçlu hissetme ve utanç duygularına kapılmaktadır. Buna göre; çocukluk çağındaki kendilik nesnesiyle kurulmuş olan ilişkiden elde edilen çıktılar yetişkin benliğinin olumlu yönleriyle olumsuz yönlerini oluşturmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Carl Rogers'a göre de benlik oluşumunun anne-çocuk etkileşimi sonucunda şekillendiği belirtilmektedir. Sevgiye olan ihtiyacı anne tarafından koşulsuzca karşılanmış olan çocuk sağlıklı ve yeterli bir kişilik gelişimine sahip olurken; bu ihtiyacı anne tarafından koşullar öne sürülerek sağlanırsa, herhangi bir davranışın gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesine bağlanılırsa; annenin sergilemiş olduğu bu olumsuz tutum çocuğun da bunu benimsemesiyle buna uygun olarak bir değer yargısını oluşturacaktır. Bu durumsa çocuğun kendisini belli koşullarda değerli bulmasına sebep olur. Devamında benliğin bütünsel olarak gelişim göstermesini de engelleyecektir

(Schultz ve Schultz, 2007). Rogers "Neyim?" ile "Ne yapabilirim?" sorularını cevaplarırken gerçek benliğimize ilişkin de veriler elde etmiş oluruz. "Değer verdiklerim nelerdir? ve "Bu hayattan beklentilerim nedir?" sorularına cevap ararken ideal benliğimize ait olan bilgiler de elde ederiz. Sahip olduklarımız ve sahip olmak istediğimiz benlik alt yapısı arasında yer alan farkın artması kişinin uyumsuzluğunu da arttırmaktadır. Gerçek benlikle alakalı olumlu duyguların gelişimine paralel olarak bireyin yakın çevresinden gelecek olan beklentilere karşı duyacağı kaygıları da azaltacaktır. Bu şekilde kişinin sahip olduğu idealle gerçek benlik birbirine yaklaşacaktır (Voltan-Acar 2004). Aydın'a göre ise benlik; kişinin kendisine yönelik algısı, bakış açısı, kazandığı hayat tecrübeleri, gelecekle ilgili planları ve sosyal rollerinin zihinde temsil edilmesidir. Kişi belli bir durum nezdinde kendisi hakkında yeterli bilgilere sahipken, başka bir durum nezdinde yeteri kadar bilgisi olmayabilir. Akademik benliğiyle alakalı net bilgileri olan ve kendisini bu alanlarda yeterli bir şekilde tanımlayabilecek bir öğrenci dar olan çevresi içindeki yeri hakkında yeterli bilgiye ve net bir cevaba sahip olmayabilir (Aydın,1996).

Kişinin kendi üzerindeki algısıyla bakış açısı kişiliğinin çoğunu temsil ederken, kişiliğin sahip olduğu özel noktalarsa benlikle alakalı şemaları temsil eder (Aydın,1996). Bu şemaların içerisinde olumlu olan şemalarla beraber işleyiş açısından olumlu şemalara çok benzeyen fakat olumsuz olan şemalar da yer almaktadır. Kişinin kendisine ait olan şemaları; duygusal teması olan, daha karmaşık ve sözellik içerirken, diğerleri nezdinde oluşturduğu şemalara nispeten daha az duygu içerikli, sınırlı, daha basit ve görsel içerikler şeklindedir. Benliğin üstlendiği temel görevler arasında; sadece dürtüyü temel alan güdülerini engelleyebilmek, çevreyle etkileşim kurmak, gerçekleri tanıyabilmek, kişiye gelen uyaranları kontrol altında tutarak sınırlamak, bir önem sırasına koyabilmek, hatırlayabilmek ve düşünebilmek, uzun vadede bir amaç belirleyebilmek ve bu doğrultuda planlama yapabilmek, sorunlar ile mücadelede bulunabilecek gücü toplayabilmek ve kişiyi kaygılarına karşı savunmaktır (Özerkan, 2004).

2.7.1. Benlik saygısı

İnsanın ve toplumun sahip olduğu değerler hayatının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Öznel bir kavram olan değer kelimesi insanın hayatına büyük ölçüde anlam kazandırmaktadır. Davranışlarımızı yönlendirmemizi, kararlarımızı, faaliyetlerimizi hatta yaşamımızı biçimlendirmekle ilişkilidir. Son birkaç yıla bakıldığında değerler sosyologlar ve ruh sağlığı uzmanları tarafından birçok araştırmaya konu olmuştur. Değer kavramının ciddiyeti ise insanı diğer canlılardan ayırıp insan yapan etkinlikler ve faaliyetlerde rolünün büyük olduğu ve bunları gerçekleştirebilmek için yardımcı olduğu anlaşıldığında artış göstermiştir ve bilim insanları bu kavramın üzerinde daha çok durmuşlardır. İnsanı insan yapan değerler benliğin oluşumunda da oldukça büyük bir role sahiptir. Benlik kavramı ise 'insanların benliklerini algılamaları ve kavrama biçimleri olarak tanımlandığı gibi insanların sadece kendisine özgü tutumları, davranışları, duyguları, algıları ve değerleri dışında kendisi hakkında görüşleri olarak da tanımlanabilmektedir (Aksoy, 2007).

İnsanları başka insanlardan ayıran davranış bütünü, hayat felsefeleri şeklinde de tanımlandığı gibi öznel bir kavram olan benlik daha birçok şekilde de tanımlanmaktadır (Balkaya, 1992). Bazı insanlar bazı özellikleri hakkında hatalı bilgilere sahip olabilir ya da bu özelliklerinin farkında olmayabilirler. Burada ise benliğe olan saygınlık devreye girmektedir. Öz değer olarak da ifade edilen benlik saygısı insanların benliklerine olan memnuniyet derecesi anlamına gelir (Rosenberg, 1965). Benlik saygınlığı insanın öz benliğini benimsemesi yani benliğini değerlendiren bireylerin değerlendirme sonucunda onaylaması ve beğenmesi durumudur (Yavuzer, 2003).

İnsanların benliklerine karşı tutumlarına göre değişiklik gösteren benlik saygısı kendi benliğinden memnun bireylerde yüksek memnun olmayan bireylerde ise düşük seviyedir. Ahlak, kişilik, aile, sosyal çevre gibi bireyin sahip olduğu özelliklerde benlik saygısının oluşumunda büyük rol oynamaktadır (Avanoğlu, 2004). Öz benlik ise insanların sosyal, akademik yaşamları ve duyguları üzerinde büyük etkiye sahiptir (Coopersmith, 1967). Özsaygısı yüksek düzeyde olan bireylerin özgüvenleri, başarı oranları, mutluluk ve hayattan zevk alma düzeyleri daha yüksek olur. Bu tür insanlar

karşılaşılabilecekleri zorluklardan yılmayan, umutsuzluğa kapılmayan mücadeleci özellikler taşırlar. Özsaygısı düşük olan bireyler ise özgüveni düşük, karamsar, adaptasyonda sorun yaşayabilen, kendilerini sürekli suçlayan, utanç yaşayan özellikte ve ruhsal problemler taşıyabilmektedirler (Cevher ve Buluş, 2007).

Nüfusun artışıyla birlikte emekliliğinde artması ve bu döneme giren bireylerin bir anda hayatlarında yaşadıkları olağan değişimler benlik saygılarına olumsuz etki edebilmektedir. Statü sahibi bireyler emekli olduktan sonra toplumda dikkate alınmayan, saygı, sevgi gösterilmeyen, değer verilmeyen bireylere dönüşünce değer yargıları kırılabilir ve benliklerine olan saygıları azalabilir (Köknel, 1987). Dolayısıyla emeklilerde benlik saygınlığını artırıcı çalışmalar ve araştırmalara daha fazla ihtiyaç duyulmalıdır.

2.7.2. Benlik saygısına etki eden etmenler

Benlik saygısı ise kişinin kendini değerli, etkin, başarılı hissetmesiyle özetlenebilir (Altun, 2003). Başka insanların da kişiye saygı gösterebilmesi, olumlu duygusal ilişkiler kurulması kişinin kendisini sevmesine büyük ölçüde yardımcı olur. Bunun sayesinde gelişmekte olan değerlilik ve sevebilir olma fikriyle beraber duygusal kendilik ile egemen olma düşüncesi ortaya çıkar. Dış dünyadan gelmekte olan geri dönüşler kendiliğin içindeki ruhsal yapısıyla entegre olur. Kişinin belli özelliklerini gözlemleyerek kendisini daha eksik değerlendirdiğinin biliniyor olması, bireyin kendisiyle alakalı gerçek ve objektif değerlendirmelerini anlarken yetersiz kalır. Bundan dolayı, kişinin eksik olarak değerlendirdiği bir özelliğine attığı değer mutlaka bilinmelidir, ancak bu yolla objektiflikle alakalı konuşabiliriz(Özkan, 1994). Benlik saygısı gelişmesinde temel olan dört tane etmen bulunmaktadır.

- Kişinin, diğer bireyler tarafından kabullenmesi,
- Bireyin önceden de üstlendiği başarıları ile mevcut konumu,
- Bireyin beklentileri ile beklentilerini gerçekleştirmek için çabalaması,
- Bireyin eleştiri ve haksızlıklar karşısında da kendini savunabilmesi (Kumbaroğlu, 2013).

Kişinin benlik saygı düzeyi farklı farklı etmenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Yapılan çalışmalara baktığımızda benlik saygısının düzeyinin düşük veya yüksek olması bireyin içerisinde yetişmiş olduğu aile ortamı, anne ve babanın tutumları, okul ortamı, arkadaş ortamı vb. gibi yakın sosyal çevre, anne ile babanın beraber veya ayrı olması, fiziksel görünüm ile sağlık durumu, cinsiyeti, ailenin sosyo-ekonomik durumu, dindarlığı, doğum sırasıyla kardeş sayıları, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleği, toplumsal etkenler, vb. gibi birçok değişkenin etkili bir faktör olabileceği belirtilmiştir. Stres, başarısız olma, yalnız olma, dini inanç da benlik saygısını etkilemekte olan diğer etmenler olarak da ele alınmaktadır (Şenocak, 2015).

2.8. Sosyal İstenirlik Kavramı

İnsanların istedikleri davranışları abartması istemediklerini ise hor görme eğilimi şeklinde tanımlanmaktadır (Klesges ve ark. 2004). İnsanların kültürel açıdan uyumlu davranışlar göstererek kabul edilme isteği olarak tanımlanmış olan sosyal istenirlik araştırmacılar tarafından önem arz etmektedir. Sosyal istenirlik kişinin kendisini aldatması veya başkalarını aldatması şeklinde ortaya çıkabilir (Langdon ve ark., 2010). Sosyal istenirliği Sackett, Smith ve Ellingson, bireylerin önlerine sunulan ölçme aracının sorularını cevaplarken kendisine yönelik sorulara doğru cevaplar vermeyip kendisini normatif ve sosyal olarak olumlu ve farklı sunması şeklinde ifade etmişlerdir (Akin, 2010). Yapılan birçok araştırma ise genellikle kişilik testlerinde yanlış cevaplar verildiğini tespit ederek Sackett, Smith ve Ellingson' un ifadesini desteklemişlerdir (Alp, 2012).

Temeli ilişkilere dayanan sosyal istenirlik bireyin diğer bireyler üstünde olumlu etkiler bırakabilmek için ihtiyaç olan ve aktarılabilen bilgi veya bireylerin motivasyonlarına uyum sergilemesi anlamına gelebilmektedir (Dompnier, Pansu, 2011). Kişiler kendilerini sürekli olumlu göstermeyi arzularlar ve uzun boya sahip olma, yardımsever olma gözlerinin renkli olması gibi özelliklerini abartırlar ve kilo, kısa boy, alkol, sigara tüketimi gibi olumsuz olan özelliklerini de olduğundan fazlasıyla az gösterirler bu durumda sosyal istenirliği 'kabul edilme ihtiyacı' ölçümüne dayandığını göstermektedir. Bireyler gerçeği başkalarının hoşnut olacağı şekilde çarpıtır ve sosyal

istenirlik yanılığı ortaya çıkar. Bu yanılığı daha fazla tıp ve psikoloji alanında yapılan araştırmalarda mevcuttur. Soruların hassaslığı bireylerden istenen utanç verici bilgilerin oluşu bu yanılığı düzeyini arttırmaktadır (Alp, 2012).

Bazı araştırmalar sosyal istenirliği sadece bir yanıtlanma tarzı olarak öne sürerken bazı araştırmacılar ise kişiliğin bir niteliği şeklinde tanımlamışlardır. Kişiliğin niteliği olduğunu düşünene araştırmacılar sadece cevaplanan ölçümlerde değil duruma ya da zamana bağlı olmaksızın hayatlarında sürekli bir sosyal istenirlik olduğunu vurgulamışlardır (Akın, 2010).

2.8.1. Sosyal istenirliğin boyutları

Sosyal istenirlik doğrultusunda kişilerin kendilerini mevcut olan kültürel kabuller çerçevesinde iyi gösterme eğilimi gösterdiğini biliyoruz (Mick, 1996). Bu özelliklerin yüksek puan kazandırdığı bireylerde, özellikle ihtilafly ya da hassas olan konularda (mesela ayrımcılığa karşı olan tutumlar) üzerinde, doğru cevapları vermeyerek kendilerini daha olumlu bir imaj çizerek sunma çabaları vardır. Kendisini aldatma (katılımcı kendisiyle alakalı pozitif niteliklere faydasıyla inandığında) ile izlenim yönetimi (katılımcı kasten ya da bilinçli olarak da kendisine olumlu bir imaj çizme çabasında olduğunda) olarak ayrı iki boyuttan bahsedilmektedir (Paulhus, 1984).

2.8.2. Kendini aldatma (self-deception)

İzlenim yönetimi bir "ahlaki yanly olma durumu" iken öz-aldatma bir "egoist yanly olma durumu" nu ifade etmektedir (Paulhus ve John, 1998). Daha özel olarak, kendini aldatmış olmanın sosyal ve entelektüel yeteneklere dair fazla güveni ifade eder. Paulhus (1984) sosyal istenirlik hakkında iki faktörden biri olarak da kendini aldatmayı vurgularken kendisini aldatmanın da iki ayrı durumda ele alınması vurgulanmıştır. Bunlardan birincisi, pozitif özelliklerin çok daha yoğun olarak atfedilmesiyle ilgilidir; ikinciyse olumsuz olan niteliklerin reddedilmesidir (bir anlamda kendini aldatan inkar). Yani birisinde birey başarısını, tutumunun olumlu yönlerini, niteliklerinin olumlu olan yanlarını da abartı olarak anlatırken, diğer tarafta da istenmeyen tarafları görmek istemeyip inkar etme ya da reddetmeyi seşebilmektedir. Bu seçimler çoğunlukla bilinçli olmazken, bilinçli olarak seçildiği zamanlar da söz konusu

olmaktadır. Kendisini aldatma, kişinin dürüst olmak istemesi ve bu doğrultuda emek harcadığı zamanlarda bile gözlemlenmekte olan yanlış bilgiler verme eğilimidir. Öz-aldatma bireyin pozitif olan öz-imağının gerçek olmasına gerçekten inanmış olduğu, diğerlerini kandırmak gibi bir niyeti taşımadan, inanılanın vurgulandığı durumda, gözden kaçırmaması çok daha zorlaşacaktır. Literatürdeki örneklere baktığımızda; öz-aldatmada kişinin kendisine yönelik olarak bir aldatma halinin söz konusu olduğu, izlenim yöntemindeyse diğer bireylere yönelik olan bir aldatmadan bahsetmenin zorunluluğundan da bahsedilebilir.

2.8.3. İzlenim yöntemi

Diğerler bireylerin kendini nasıl algıladığı ve değerlendirdiğiyle ilgili olarak bireylerin, genel olarak başkalarının kendileriyle alakalı ne şekilde bir izlenim yaratacağına dair bir etki oluşturabilme eğilimi gösterdiği bilinmektedir (Leary, 1996). Bireyler, diğer insanların olduğu ortamlarda, belli bir izlenim oluşturma çabası içerisinde kişisel niteliklerini ve var olan davranışlarını manipüle etmeye çalışmaktadırlar. Kimsenin başkaları üzerindeki izlenimlerini kulak ardı ettiği bir toplumu düşündüğümüzde, tembel bireylerin öz bakımlarına olabildiğince az zaman ayırmaları (özellikle de kalabalık olan toplu taşıma araçlarında ve kalabalık olan mekanları düşündüğümüzde), veya rahatına düşkün olan avukatların pijamalı bir halde mahkeme salonlarında davalarını sunacakları bir sahne akla gelebilir. Bireyler, bu türdeki bilinçli olan sunumları, ilişkileri başlatma ya da geliştirme amacı taşımakta olan, bilhassa bir şeyler elde etmelerinin de söz konusu edildiği durumlarda göstermektedirler. Benlik-sunumları; işe kabul edilmek, çekici birisi olarak görünmek gibi durumlarda, çok daha mühim bir hale bürünmektedir. Bu, bireyin görünüşünü, nasıl koktuğunu, ne şekilde davrandığını sık olarak gözden geçirmiş olması bakımından anlam taşımaktadır ve etkileşimi kolaylaştırmak açısından önemlidir. Lakin bir kısıtlama yoksa birey kendisini utanç duyduğu bir halde bulabilir. Gördüğümüz üzere izlenim yönetimi kendini aldatmadan bireyin bilinçli olarak ve istekli bir halde kendisini olduğundan daha farklı, toplumun beklentilerine daha uygun cevap verebilecek bir şekilde, olumlu niteliklerin nispeten daha fazla ve yüksek olduğu bir konumda betimlemesiyle ayrılır. Birey kendini kandırmak ile

kalmamış diğer insanları da ikna etme kaygısı taşımıştır. Bu nedenle özellikle de tutum ölçme durumunda dürüst ve samimi davranmayacak, toplumsal olarak hoş görülen, onay verilip desteklenenin üzerinde devam edecektir. Bu ise gerçek duygularının ve düşüncelerinin erişimini imkansız bir hale getirecektir. İzlenim yönetiminin bireyler için üç tane genel işlevinden bahsetmek mümkündür. Bu işlevlerse birincil olarak kişilerarası etkileşimleri çok daha iyi bir hale getirme, kabul görme, başka bireylerin saygısını kazanmak, pozitif olan duyguların artmasını sağlama şeklinde gerçekleşmektedir (Leary, 1995). Spesifik olarak, hayatı boyunca yaşamının her alanında kendiyile alakalı daha farklı beklentilere sahip bir birey olarak sürekli onaylanma ihtiyacı, kabullenilme, buna bağlı olarak takdir edilme ihtiyacı, destekleme gayesi taşıması, çevresindeki herkesi etkilemek, olumlu bir izlenim bırakmak ve takdir toplamasına sebep olacaktır. Bu fiiller bazen farkındalık ve bilinçli bir halde gerçekleşirken bazen de bilinçsizce şekillenmektedir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini ve veri toplama araçları ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Emekli bireylerde yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylerinin karşılaştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada, değişkenler arası ilişkilerin belirlenmesine yönelik ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada örneklem, olasılığa dayanmayan örnekleme çeşidi olan amaca dönük örnekleme ile seçilmiştir. Amaçsal örnekleme çeşidi yapılan olan araştırmanın amacına göre veri açısından uygun, zengin durumların seçilmesi ve belli özelliklere sahip durumlar ile ilgili örneklemin seçilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir (Büyüköztürk, 2016).

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde yaşayan 45 yaş ve 70 yaş arası emekliler kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Buca Ve Gaziemir ilçelerindeki emekli olmuş 45 ve 70 yaş arası kadın ve erkek bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılara İzmir'in Buca ve Gaziemir ilçelerinde bulunan kiraathaneler, aktif dernekler, semt evleri aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu çalışma amacına göre araştırmalar içerisinde analitik bir çalışmadır. Analitik çalışmalar değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri incelemek için yapılan araştırmalardır. Çalışma aynı zamanda kapsadığı zamana göre kesitsel bir çalışmadır. Kesitsel çalışmalar herhangi bir olayı belli bir zaman dilimi içinde incelenmesini içerirler. Veri toplama biçimine göre ise anket yöntemi ile yapılmış bir araştırmadır. Kişilere gidilerek bahsi geçen konulardaki görüşleri saptanmıştır.

Tablo 2.*Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı*

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	80	44.4
Erkek	100	55.6
Yaş		
45-50 yaş arası	40	22,2
51-59 yaş arası	46	25,6
60-69 yaş arası	41	22,8
70 ve üzeri	53	29,4
Medeni Durum		
Bekar	5	2.8
Evli	127	71.8
Boşanmış	45	25.4
Çocuk Sayısı		
1	29	17.2
2	73	43.2
3	47	27.8
4 ve üzeri	20	11.8
Eğitim Düzeyi		
İlkokul ve aşağısı	59	32.8
Ortaokul mezunu	29	16.1
Lise mezunu	60	33.3
Üniversite ve üzeri	32	17.8
Gelir Düzeyi		
0-1000 tl	5	2.8
1001-2000 tl	52	29.1
3001-4000 tl	76	42.5
4001 ve üzeri	46	27.7
Konut mülkiyeti		
Ev sahibi	128	71.5
Kira	51	28.5
Kimle yaşadıkları		
Ailemle	71	40.3
Eşimle	80	45.5
Yalnız	21	11.9
Çocuklarımla	4	2.3

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklere göre dağılımı frekans tablosuyla incelenmiştir. Araştırmaya 80 (%44,4) kadın 100 (%55,6) erkek olgu dahil olmuştur. Katılımcıların 40'ı (%22,2) 45-50 yaş arasında, 46'sı (%25,6) 51-59 yaş arasında, 41'i (%22,8) 60-69 yaşları arasında ve 53'ü (%29,4) 70 ve üzeri yaşlardaydı. Olguların medeni durumları incelendiğinde, 5 (%2,8) olgu bekar, 127 (%71,8) olgu evli ve 45 (%25,4) olgu boşanmıştı. Çocuk sayıları incelendiğinde, 1 çocuğa sahip 29 (%17,2), 2 çocuğa sahip 73 (%43,2), 3 çocuğa sahip 47 (%27,8), 4 ve üzeri çocuğa sahip 20 (%11,8) katılımcı araştırmaya dahil olmuştur. Katılımcıların 59'u (%32,8) ilkokul ve aşağısı eğitim düzeyinde, 29'u (%16,1) ortaokul mezunu, 60'ı (%33,3) lise mezunu ve 32'si (%17,8) üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahipti. Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde, 0-1000 tl arası gelire sahip 5 (%2,8) olgu, 1001-2000 tl arası gelire sahip 52 (%29,1) olgu, 3001-4000 tl arası gelire sahip 76(%42,5) olgu 4001 ve üzeri gelire sahip ise 46 (%27,7) olgu olduğu tespit edilmiştir ve bu olguların 128'i (%71,5) ev sahibiyken 51'i (%28,5) kirada yaşıyordu. 71 (%40,3) katılımcı evinde ailesiyle, 80 (%45,5) katılımcı eşiyile, 21 (%11,9) katılımcı yalnız ve 4 (%2,3) katılımcı yalnızca çocuklarıyla birlikte yaşadıkları saptanmıştır.

Tablo3.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	n	%
Emekli olmadan önce çalışma süresi		
15- 20 yıl arası	46	26.6
21-30 yıl arası	102	59.0
31 ve üzeri yıl	25	14.5
Emekliliğe hazır mıydınız?		
Evet	152	84.4
Hayır	26	14.4
Emekli olma nedeni		
İsteyerek	159	88.8
Zorunlu	7	3.9
Sağlık nedeniyle	5	2.8
Diğer	8	4.5
Emeklilik sonrası çalışma durumu		
Çalışıyor	57	32.2
Çalışmıyor	120	67.8
Sosyal destek		
Evet	7	4.0
Hayır	166	95.9
Sosyal Güvence		
Bağkur	44	24.4
Emekli sandığı	66	36.7
SSK	70	38.9
Yaşamdan memnuniyet derecesi		
Çok memnun	18	10.0
Memnun	86	47.8
Orta	58	32.2
Memnun değil	13	7.2
Hiç memnun değil	5	2.8
Kronik hastalık		
Yok	101	56.7
En az 1 hastalık	67	37.6
Birden çok	10	5.7
Sıkıntı ile baş etme		
İbadet ederek	43	25.4
Ailesiyle paylaşarak	83	49.1

Yalnız kalarak	43	25.4
İlaç kullanma		
Evet	73	40.6
Hayır	105	58.3
Sigara Kullanma		
Evet	84	46.7
Hayır	96	53.3
Alkol Kullanma		
Evet	54	30.0
Hayır	126	70.0
Beslenme durumu		
Düzenli	144	80.0
Düzensiz	36	20.0
Ruhsal Hastalık		
Evet	34	19.0
Hayır	145	81.0
Günlük hareket düzeyi		
Düzenli	25	14.0
Bazen	112	62.9
Hiç yok	41	23.0

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklere göre dağılımları frekans analiziyle incelendiğinde, yapılan istatistiksel analizler sonucunda 46 (%26,6) katılımcının emekli olmadan önceki çalışma süresi 15- 20 yıl aralığında, 102 (%59,0) katılımcının 21-30 yıl aralığında ve 25 (%14,5) katılımcı ise 31 yıl ve üzeri çalışma süresine sahipti. Katılımcılara emekliliğe hazır olup olmadıkları sorulduğunda 152'si (%84,4) emekliliğe hazır 26'sı (%14,4) ise hazır değildi. Emekli olma nedenleri incelendiğinde, isteyerek emekli olan 159 (%88,8) olgu, zorunlu olarak emekli olan 7(%3,9), sağlık nedeniyle emekli olan 5(%2,8), ve diğer sebeplerden ötürü emekli olan 8(%4,5) olgu araştırmaya dahil olmuştur. Emekli bireylerin 57'si (%32,2) ek bir işte çalışırken 120'si (%67,8) çalışmıyordu ve bu emeklilerin 7'si (%4,9) sosyal destek alıyor, 166'sı (%95,9) ise almıyordu. Katılımcıların sosyal güvenceleri incelendiğinde, 44(%24,4) olgunun sosyal güvencesi bağkur, 66(%36,7) olgunun emekli sandığı ve 70 (%38,9) olgunun SSK olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaya dahil olan emeklilerin yaşamdan memnuniyet dereceleri

ölçüldüğünde, çok memnun olan 18 (%10,0), memnun olan 86(%47,8), orta düzeyde memnun olan 86 (%47,8) ve memnun olmayan 13 (%7,2) emekliye rastlanmıştır. 101 (%56,7) olgunun kronik bir hastalığı yokken, 67 (%37,6) olgunun en az 1, 10 (%5,7) olgunun ise birden çok hastalığı vardı. Katılımcıların sıkıntı ile baş etme yöntemleri incelendiğinde, ibadet ederek baş eden 43 (%25,4) katılımcı, ailesiyle paylaşarak baş eden 83 (%49,1) katılımcı ve yalnız kalarak baş eden 43 (%25,4) katılımcı tespit edilmiştir. Olguların 73'ü (%40,6) herhangi bir ilaç kullanıyorken 105' (%58,3) kullanmıyordu. Sigara kullanan 73 (%40,6), kullanmayan 105 (%58,3) olgu ve alkol kullanan 54 (%30,0), kullanmayan 126 (%70,0) olgu tespit edilmiştir. Bu araştırmadaki emeklilerin 144'ünün (%80,0) beslenmesi düzenliken 36'sının (%20,0) düzensizdi ve 34 (%19,0) katılımcının ruhsal bir hastalığı var iken 145 (%81,0) katılımcının yoktu. Son olarak olguların günlük hareket düzeyleri incelendiğinde, düzenli hareket eden 25 (%14,0) olgu, bazen hareket eden 112 (%62,9) olgu ve hiç hareket etmeyen 41 (%23,0) olgu tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplamak için kullanılacak anketler uygulanmaya hazır hale getirilip çalışma evreninde bulunan kişilere verilmiştir. Kişiler, kendilerine verilen anketleri yanıtlamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amacı, kapsamı ve anketlerin yanıtlanması ile ilgili bilgilendirilmişlerdir. Kişilerin veri toplama araçlarını içten ve doğru bir şekilde cevaplamalarını sağlamak amacıyla araştırmanın gizliliği ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Kullanılan anket formunda 4 ana bölüm yer almaktadır. Bu bölümler; Sosyo-demografik bilgi formu, Yaşam Doyum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Sosyal İstenirlik Ölçeği'dir. Bölümler hakkında detaylı bilgiler alt başlıklar halinde verilmiştir. Araştırmada kullanılan Sosyo demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik veri formunun kullanım amacı uygulanan anketlere katkı sağlayan bireyler hakkında detaylı bilgi edinmektir. Anket içerisinde katılımcıların bazı bireysel ve sosyal yaşamlarına dair bilgi edinebileceğimiz

detayları ile birlikte toplamda 27 soru yer almaktadır. Cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, sosyal destek alma durumu, emeklilik sonrası çalışma durumu, gelir düzeyi, alkol kullanımı, psikiyatrik rahatsızlığa sahip olma durumu, birlikte yaşanan kişi sayısı gibi detaylı bilgilere ulaşılmıştır.

3.3.2. Yaşam Doyum Ölçeği

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ölçek, Türkçe uyarlaması ile güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Dağlı(2016) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı 0,88 ve test- tekrar test güvenilirliği ise 0,97 olarak saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ölçek yüksek derecede iç tutarlığa sahiptir. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda, Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe formunda olan Hiç katılmıyorum (1), Çok az katılıyorum (2), Orta düzeyde katılıyorum (3), Büyük oranda katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5) şeklindeki 5'li likert tipi derecelendirme sisteminin kültürümüze uygun olduğu tespit edilmiştir. Uyarlama için tek alt ölçek ve 5 maddelik ölçek İngilizce formdan Türkçeye çevrilmiştir, daha sonra ise tekrardan İngilizceye çevrilmiştir. Çeviri yapılan ölçek ve özgün ölçeğin maddeleri karşılaştırıldığında yapılan gerekli düzenlemelerden sonra ölçeğin Türkçe formu özgün formla aynı anlamı taşıyıp taşımadığı incelendiğinde, istatistiksel sonuçlara göre elde edilen yüksek düzeyde pozitif yönde korelasyon sonucunda Türkçe formunun İngilizce ölçek ile eş değer olduğu kabul edilmiştir ($r= 0,92$; $p= 0,000$).

3.3.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Morris Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması Korkmaz M. ve Uysal Ş. (1996) tarafından yapılmış olup 63 madde üzerinden yapılan iç tutarlılık güvenilirlik analizleri sonucunda, 0,7 ile 0,70 arasında değişen alpha değerlerinin olduğu görülmüştür. Geçerlilik katsayısı $r=,54$ olarak bulunmuştur. Ölçek 12 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar şu şekilde düzenlenmiştir; benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği (5 madde), insanlara güvenme (5 madde) eleştiriye duyarlılık (3 madde), depresif duygulanım (6 madde), hayalperestlik (4 madde), psikosomatik belirtiler (10 madde), kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme (3 madde), tartışmalara katılabilme derecesi (2 madde), ana-baba ilgisi (7 madde), baba ile ilişki (6

madde), psişik izolasyon (2 madde). Benlik saygısı dışındaki alanlar 1 puan üzerinden değerlendirilmektedir.

3.3.3.1. Benlik saygısı

Benlik saygısını ölçmek için Guttman'ın ölçekleme tekniğine göre düzenlenmiş 5'i olumlu ve 5'i olumsuz 10 madde yer alır. 0 ile 6 madde arasında toplam puan alınmaktadır. Alınan puan yükseldikçe benlik saygısı düşmektedir.

3.4. Sosyal İstenirlik Ölçeği

Akın (2010) sosyal istenirlik ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 64.5'ini açıklayan ve 29 maddeden oluşan 2 faktörlü bir ölçme aracı elde etmiştir. Toplam 29 maddeden oluşan bu ölçekteki madde dağılımı 2 alt boyuta göre izlenim yönetimi 16 maddeden ve öz-aldatma 13 maddeden oluşmaktadır. Yükselen puanlar bireyin sosyal istenirlik düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Ters madde içermeyen SİÖ'nün uygulanması yaklaşık 15 dakika almaktadır. SİÖ'nün güvenilirliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık ve test-tekrar güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları izlenim yönetimi için .96 ve öz-aldatma için .95 olarak bulunmuştur. SİÖ'nün test-tekrar test güvenilirlik puanını belirlemek için ölçek, 21 gün arayla 167 üniversite öğrencisine iki kez uygulanmış ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları izlenim yönetimi alt ölçeği için .83, öz-aldatma alt ölçeği için .79 olarak bulunmuştur.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın ulaşılabilir evrenini, Türkiye'nin İzmir ilinde yaşayan 45 yaş ve 70 yaş arası 80 kadın, 100 erkek emekli bireye ulaşılmıştır. Katılımcılara İzmir'in Buca ve Gaziemir ilçelerinde bulunan kıraathaneler, aktif dernekler, semt evleri aracılığı ile ulaşılmıştır. Çalışma Mayıs-Haziran 2019 tarihleri arasında toplam bir ay süren bir uygulama ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin kullanımı için gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın evrenini oluşturan kişiler araştırmacı tarafından araştırmaya dahil edilme kriterleri hakkında bilgilendirilmişlerdir. Araştırma kriterlerine

uyan ve çalışmaya gönüllü katılımcılara araştırmanın amacı hakkında Bilgilendirme Formu (Ek-1) verilmiş olup, çalışmaya katılımları için yazılı izinleri Aydınlatılmış Onam (Ek-2) alınmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri tabanı SPSS 21 paket programında oluşturulmuş olup hatalı veya eksik kodlamalar temizlenmiştir. Veri tabanı oluşturulduktan sonra nihai analizler, 180 emekli katılımcının anket sorularına vermiş oldukları cevaplar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubunun geniş olmaması nedeniyle normallik testi yapılmıştır. Ölçek toplam puanları ve alt ölçekler ayrı ayrı Shapiro- Wilk uyum iyiliği testi aracılığıyla değerlendirilmiştir. Testin sonucunda ölçek puan ortalamalarının normal dağılmadığı tespit edilmiş olup sosyo-demografik özelliklerin ölçekler üzerinde farklılaşma durumlarını incelemek için non-parametrik test olan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özellikler açısından sıklıkları ise tanımlayıcı istatistiklerden frekans testi ile yapılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada kullanılan ölçeklerin izinleri gerekli yerlerden alınarak uygulanmıştır. Bu bölümde araştırmamızda ortaya konmak istenen ilişkilerin uygulanan ölçekler sonucunda ulaşılmış sonuçları ve bu ulaşılan sonuçların açıklamaları yer almaktadır.

Tablo 4.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Z	p
YDÖ	Kadın	80	80,49	-2,21	,027*
	Erkek	99	97,69		
SİÖİzlenim yönetimi	Kadın	66	52,04	-5,43	,000*
	Erkek	78	89,81		
SİÖÖzaldatma	Kadın	74	52,78	-7,46	,000*
	Erkek	93	108,84		

Katılımcıların cinsiyetlerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile incelendiğinde, YDÖ ve SİÖ alt ölçekleri olan izlenim yönetimi ve öz aldatma erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek bulunmuş olup cinsiyet değişkeni ile YDÖ ve SİÖ arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 5.*Katılımcıların cinsiyetlerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması*

	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Z	p
BSÖ benlik saygısı	Kadın	75	83,45	-,961	,336
	Erkek	99	90,57		
Kendilik kavramının sürekliliği	Kadın	76	100,32	-3,172	,002*
	Erkek	97	76,56		
İnsanlara güvenme	Kadın	75	86,85	-,086	,932
	Erkek	97	86,23		
Eleştiriye duyarlılık	Kadın	76	74,34	-3,040	,002*
	Erkek	97	96,92		
Depresif duygulanım	Kadın	74	91,99	-2,558	,011*
	Erkek	89	73,70		
Hayalperestlik	Kadın	75	68,79	-4,170	,000*
	Erkek	97	100,20		
Psikosomatik belirtiler	Kadın	74	99,11	-4,398	,000*
	Erkek	88	66,69		
İlişkilerde tehdit hissetme	Kadın	76	61,32	-6,121	,000*
	Erkek	96	106,43		
Tartışmalara katılma derecesi	Kadın	76	88,45	-,551	,582
	Erkek	96	84,96		
Ana-baba ilgisi	Kadın	76	87,78	-,301	,763
	Erkek	96	85,49		
Babayla ilişki	Kadın	76	82,38	-,979	,327
	Erkek	96	89,77		
Psişik izolasyon	Kadın	73	93,79	-3,603	,000*
	Erkek	93	75,42		

Katılımcıların cinsiyetlerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile yapılmıştır. BSÖ alt ölçeklerinden kendilik kavramının sürekliliği, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler ve psişik izolasyon kadınlarda yüksek düzeydeyken eleştiriye duyarlılık ve ilişkilerde tehdit hissetme erkeklerde daha yüksek oranda bulunmuştur ve cinsiyet ile bu ölçekler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 6.

Katılımcıların yaşlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Yaş	N	Sıra ort.	X ²	SD	p
YDÖ	45-50 yaş	40	93,68	2,62	3	,453
	51-59 yaş	46	79,73			
	60-69 yaş	40	90,91			
	70 ve üzeri	53	95,45			
SİÖ İzlenim yönetimi	45-50 yaş	33	55,61	13,66	3	,003*
	51-59 yaş	38	82,25			
	60-69 yaş	34	62,46			
	70 ve üzeri	39	86,05			
SİÖ Özaldatma	45-50 yaş	38	70,16	7,98	3	,046*
	51-59 yaş	43	96,13			
	60-69 yaş	39	75,73			
	70 ve üzeri	47	90,96			

Katılımcıların yaşlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelenmiştir. SİÖ alt ölçeği izlenim yönetimi 70 ve üzeri yaşlarındaki katılımcılarda daha yüksek orandayken özaldatma alt ölçeği 51-59 yaşları arasındaki katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur ve yaş değişkeni ile bu ölçekler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 7.*Katılımcıların yaşlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması*

	Yaş	N	Sıra ort.	X ²	SD	p
BSÖ benlik saygısı	45-50 yaş	37	102,64	5,57	3	,134
	51-59 yaş	46	78,79			
	60-69 yaş	40	89,02			
	70 ve üzeri	51	83,18			
Kendilik kavramının sürekliliği	45-50 yaş	38	77,74	9,57	3	,023*
	51-59 yaş	46	105,68			
	60-69 yaş	40	84,36			
	70 ve üzeri	49	78,80			
İnsanlara güvenme	45-50 yaş	38	87,59	1,86	3	,601
	51-59 yaş	46	78,66			
	60-69 yaş	39	91,82			
	70 ve üzeri	49	88,78			
Eleştiriye duyarlılık	45-50 yaş	38	73,55	7,28	3	,063
	51-59 yaş	46	101,66			
	60-69 yaş	40	84,34			
	70 ve üzeri	49	85,84			
Depresif duygulanım	45-50 yaş	37	80,45	6,61	3	,085
	51-59 yaş	42	82,55			
	60-69 yaş	37	68,09			
	70 ve üzeri	47	93,68			
Hayalperestlik	45-50 yaş	38	71,78	9,18	3	,027*
	51-59 yaş	46	101,15			
	60-69 yaş	39	77,86			
	70 ve üzeri	49	91,04			
Psikosomatik belirtiler	45-50 yaş	37	79,64	8,09	3	,044*
	51-59 yaş	44	97,34			
	60-69 yaş	40	78,30			
	70 ve üzeri	41	69,30			
İlişkilerde tehdit hissetme	45-50 yaş	38	60,09	19,03	3	,000*
	51-59 yaş	46	82,52			

	60-69 yaş	40	102,90		
	70 ve üzeri	48	97,55		
	45-50 yaş	38	62,13	20,62	3 ,000*
Tartışmalara katılma derecesi	51-59 yaş	46	89,21		
	60-69 yaş	40	103,79		
	70 ve üzeri	48	88,79		
	45-50 yaş	38	80,71	2,31	3 ,510
Ana-baba ilgisi	51-59 yaş	46	84,78		
	60-69 yaş	40	83,26		
	70 ve üzeri	48	95,43		
	45-50 yaş	38	87,04	3,83	3 ,280
Babayla ilişki	51-59 yaş	46	82,49		
	60-69 yaş	40	98,94		
	70 ve üzeri	48	79,55		
	45-50 yaş	38	80,64	1,68	3 ,640
Psikizolasyon	51-59 yaş	46	85,05		
	60-69 yaş	37	88,43		
	70 ve üzeri	45	80,27		

Katılımcıların yaşlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analiziyle incelenmiştir. BSÖ alt ölçeği kendilik kavramının sürekliliği hayalperestlik, psikosomatik belirtiler 51-59 yaşları arasındaki bireylerde daha yüksek oranda ve ilişkilerde tehdit hissetme ve tartışmalara katılma alt ölçeği 60-69 yaşları arasındaki katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Yaş değişkeni ile bu ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 8.

Katılımcıların medeni durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	Sıra ort.	X²	SD	p
YDÖ	Bekar	5	47,40	12,21	2	,002*
	Evli	126	96,60			
	Boşanmış	45	70,39			
SİÖ İzlenim yönetimi	Bekar	4	30,88	6,83	2	,033*
	Evli	103	68,81			
	Boşanmış	34	82,37			
SİÖ Öz aldatma	Bekar	5	72,60	,536	2	,765
	Evli	115	81,52			
	Boşanmış	44	86,19			

Katılımcıların medeni durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelenmiştir. YDÖ ve SİÖ alt ölçeği izlenim yönetimi boşanmış katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuş olup aralarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 9.

Katılımcıların medeni durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	Sıra ort.	X²	SD	p
BSÖ benlik saygısı	Bekar	5	116,30	10,61	2	,005*
	Evli	121	78,54			
	Boşanmış	45	102,69			
Kendilik kavramının sürekliliği	Bekar	5	35,90	8,41	2	,015*
	Evli	120	90,92			
	Boşanmış	45	76,57			
İnsanlara güvenme	Bekar	5	118,20	20,79	2	,000*
	Evli	119	74,41			
	Boşanmış	45	109,31			
Eleştiriye duyarlılık	Bekar	5	20,50	10,16	2	,006*
	Evli	120	89,18			
	Boşanmış	45	82,92			
Depresif duygulanım	Bekar	5	84,80	5,64	2	,059
	Evli	118	85,11			
	Boşanmış	37	65,23			
Hayalperestlik	Bekar	5	77,30	,336	2	,846
	Evli	119	86,28			
	Boşanmış	45	82,48			
Psikosomatik belirtiler	Bekar	5	19,50	9,01	2	,011*
	Evli	112	82,40			
	Boşanmış	42	80,81			
İlişkilerde tehdit hissetme	Bekar	5	59,40	7,30	2	,026*
	Evli	119	80,34			
	Boşanmış	45	100,17			
Tartışmalara katılma derecesi	Bekar	5	28,20	12,26	2	,002*
	Evli	119	89,67			
	Boşanmış	45	78,96			
Ana-baba ilgisi	Bekar	5	28,80	7,33	2	,026*
	Evli	119	85,18			
	Boşanmış	45	90,78			
Babayla ilişki	Bekar	5	124,90	3,57	2	,168
	Evli	119	83,23			
	Boşanmış	45	85,24			
Psişikizolasyon	Bekar	5	20,90	19,31	2	,000*
	Evli	114	85,37			
	Boşanmış	44	80,20			

Katılımcıların medeni durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelenmiştir. BSÖ alt ölçeği benlik saygısı puanı yükseldikçe benlik saygısı düştüğü için evli katılımcılarda daha düşüktür, ilişkilerde tehdit hissetme boşanmış katılımcılarda daha yüksek, kendilik kavramı, eleştiriye duyarlılık, psikosomatik belirtiler, tartışmalara katılma derecesi ve psişik izolasyon evli katılımcılarda daha yüksek ve insanlara güvenme, ana- baba ilgisi ve babayla ilişki alt ölçekleri bekar katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Medeni durum değişkeni ile bu alt ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 10.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Gelir Düzeyi	N	Sıra ort.	χ^2	SD	p
YDÖ	0-1000 tl	5	50,90	7,51	3	,683
	1001-2000 tl	52	77,86			
	3001-4000 tl	75	96,59			
	4001 ve üzeri	46	95,30			
SİÖ İzlenim yönetimi	0-1000 tl	5	90,40	6,83	3	,077
	1001-2000 tl	41	83,55			
	3001-4000 tl	60	68,92			
	4001 ve üzeri	37	61,70			
SİÖ Öz aldatma	0-1000 tl	5	122,80	18,02	3	,000*
	1001-2000 tl	47	104,05			
	3001-4000 tl	72	76,45			
	4001 ve üzeri	42	67,90			

Katılımcıların gelir düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelenmiştir. SİÖ öz aldatma alt ölçeği 1001-2000 tl arasında gelir düzeyine sahip olgularda daha yüksek oranda bulunmuştur ve öz aldatma ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 11.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Gelir Düzeyi	N	Sıra Ort.	X²	SD	p
BSÖ benlik saygısı	0-1000 tl	5	36,80	7,16	3	,067
	1001-2000 tl	49	82,34			
	3001-4000 tl	73	93,25			
	4001 ve üzeri	46	87,51			
Kendilik kavramının sürekliliği	0-1000 tl	5	119,30	11,65	3	,009*
	1001-2000 tl	48	83,31			
	3001-4000 tl	73	75,70			
	4001 ve üzeri	46	103,40			
İnsanlara güvenme	0-1000 tl	5	46,60	9,13	3	,028*
	1001-2000 tl	48	98,96			
	3001-4000 tl	72	86,54			
	4001 ve üzeri	46	75,91			
Eleştiriye duyarlılık	0-1000 tl	5	87,60	2,68	3	,443
	1001-2000 tl	48	89,52			
	3001-4000 tl	73	90,68			
	4001 ve üzeri	46	76,60			
Depresif duygulanım	0-1000 tl	5	101,70	2,32	3	,508
	1001-2000 tl	42	74,07			
	3001-4000 tl	70	83,54			
	4001 ve üzeri	45	83,01			
Hayalperestlik	0-1000 tl	4	101,25	10,99	3	,012*
	1001-2000 tl	48	102,51			
	3001-4000 tl	73	73,22			
	4001 ve üzeri	46	87,73			
Psikosomatik belirtiler	0-1000 tl	5	104,00	4,09	3	,251
	1001-2000 tl	42	84,71			
	3001-4000 tl	70	73,39			
	4001 ve üzeri	44	86,95			
İlişkilerde tehdit hissetme	0-1000 tl	5	69,40	7,08	3	,069
	1001-2000 tl	48	98,68			
	3001-4000 tl	72	86,59			

	4001 ve üzeri	46	73,65		
	0-1000 tl	5	111,00	5,75	3 ,124
Tartışmalara katılma derecesi	1001-2000 tl	48	76,76		
	3001-4000 tl	72	91,68		
	4001 ve üzeri	46	84,03		
	0-1000 tl	5	114,50	7,88	3 ,049*
Ana-baba ilgisi	1001-2000 tl	48	85,76		
	3001-4000 tl	72	93,85		
	4001 ve üzeri	46	70,87		
	0-1000 tl	5	93,10	6,95	3 ,073
Babayla ilişki	1001-2000 tl	48	100,34		
	3001-4000 tl	72	76,53		
	4001 ve üzeri	46	85,08		
	0-1000 tl	5	95,20	4,05	3 ,255
Psşikizolasyon	1001-2000 tl	46	75,37		
	3001-4000 tl	68	85,83		
	4001 ve üzeri	46	85,12		

Katılımcıların gelir düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelenmiştir. BSÖ alt ölçeği kendilik kavramının sürekliliği 0-1000 tl arası geliri olan katılımcılarda ve İnsanlara güvenme, hayalperestlik, ana-baba ilgisi, 1001-2000 tl arası gelire sahip katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Gelir düzeyi ile bu alt ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 12.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	N	Sıra ort.	X ²	df	p
YDÖ	İlkokul ve aşağısı	58	75,17	7,78	3	,050*
	Ortaokul mezunu	29	91,29			
	Lise mezunu	60	99,48			
	Üniversite ve üzeri	32	97,92			
SİÖ İzlenim yönetimi	İlkokul ve aşağısı	41	77,07	16,24	3	,001*
	Ortaokul mezunu	24	96,92			
	Lise mezunu	51	68,80			
	Üniversite ve üzeri	28	51,61			
SİÖ Öz aldatma	İlkokul ve aşağısı	56	80,73	7,28	3	,063
	Ortaokul mezunu	26	107,25			
	Lise mezunu	54	80,15			
	Üniversite ve üzeri	31	77,11			

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelendiğinde, üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylerin yaşam doyumları en fazla bulunmuştur. SİÖ izlenim yönetiminin ise ortaokul eğitim düzeyine sahip bireylerde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 13.*Katılımcıların eğitim düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması*

	Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	X²	df	p
Benlik saygısı	İlkokul ve aşağısı	56	94,87	6,82	3	,078
	Ortaokul mezunu	27	85,87			
	Lise mezunu	59	75,23			
	Üniversite ve üzeri	32	98,61			
Kendilik kavramının sürekliliği	İlkokul ve aşağısı	56	88,76	7,83	3	,050*
	Ortaokul mezunu	27	91,80			
	Lise mezunu	59	94,53			
	Üniversite ve üzeri	31	65,31			
İnsanlara güvenme	İlkokul ve aşağısı	55	93,88	5,45	3	,141
	Ortaokul mezunu	27	94,44			
	Lise mezunu	59	75,14			
	Üniversite ve üzeri	31	88,10			
Eleştiriye duyarlılık	İlkokul ve aşağısı	56	85,41	7,99	3	,046*
	Ortaokul mezunu	27	102,11			
	Lise mezunu	59	91,59			
	Üniversite ve üzeri	31	67,97			
Depresif duygulanım	İlkokul ve aşağısı	50	86,33	5,10	3	,164
	Ortaokul mezunu	24	65,58			
	Lise mezunu	58	88,09			
	Üniversite ve üzeri	31	76,34			
Hayalperestlik	İlkokul ve aşağısı	56	84,12	24,67	3	,000**
	Ortaokul mezunu	26	116,77			
	Lise mezunu	59	92,53			
	Üniversite ve üzeri	31	53,92			
Psikosomatik belirtiler	İlkokul ve aşağısı	51	74,52	8,21	3	,042*
	Ortaokul mezunu	24	98,73			
	Lise mezunu	56	88,10			
	Üniversite ve üzeri	31	67,73			
İlişkilerde tehdit hissetme	İlkokul ve aşağısı	55	84,94	17,85	3	,000*
	Ortaokul mezunu	27	121,19			
	Lise mezunu	59	78,73			
	Üniversite ve üzeri	31	73,85			
	İlkokul ve aşağısı	55	84,50	7,41	3	,060

Tartışmalara katılma derecesi	Ortaokul mezunu	27	90,61			
	Lise mezunu	59	94,84			
	Üniversite ve üzeri	31	70,60			
	İlkokul ve aşağısı	55	96,95	8,16	3	,043*
Ana baba ilgisi	Ortaokul mezunu	27	83,37			
	Lise mezunu	59	89,06			
	Üniversite ve üzeri	31	65,81			
	İlkokul ve aşağısı	55	88,02	1,43	3	,697
Babayla ilişki	Ortaokul mezunu	27	92,61			
	Lise mezunu	59	80,64			
	Üniversite ve üzeri	31	89,65			
	İlkokul ve aşağısı	52	84,83	4,36	3	,225
Psişik izolasyon	Ortaokul mezunu	26	82,94			
	Lise mezunu	57	88,16			
	Üniversite ve üzeri	31	73,18			

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis analizi ile incelendiğinde, kendilik kavramının sürekliliği lise mezunu bireylerde, eleştiriye duyarlılık, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, ilişkilerde tehdit hissetme ortaokul mezunu bireylerde, ana-baba ilgisi ise ilkokul ve aşağısı bireylerde en yüksek oranda bulunmuştur.

Tablo 14.

Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Emeklilik sonrası çalışma	N	Sıra Ort.	Z	P
YDÖ toplam	çalışıyor	56	99,50	-1,96	,050*
	çalışmıyor	120	83,37		
SİÖ İzlenim yönetimi	çalışıyor	45	81,78	-1,91	,055
	çalışmıyor	98	67,51		
SİÖ Öz aldatma	çalışıyor	53	91,75	-1,62	,105
	çalışmıyor	112	78,86		

Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile incelenmiştir. YDÖ çalışan katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur ve YDÖ ile çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 15.

Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Emeklilik sonrası çalışma	N	Sıra ort.	Z	P
BSÖ benlik saygısı	çalışıyor	56	90,92	-,945	,344
	çalışmıyor	115	83,60		
Kendilik kavramının sürekliliği	çalışıyor	55	85,25	-,046	,963
	çalışmıyor	115	85,62		
İnsanlara güvenme	çalışıyor	55	83,52	-,286	,775
	çalışmıyor	114	85,71		
Eleştiriye duyarlılık	çalışıyor	55	99,37	-2,62	,009*
	çalışmıyor	115	78,87		
Depresif duygulanım	çalışıyor	46	57,28	-4,18	,000*
	çalışmıyor	114	89,87		

Hayalperestlik	çalışıyor	55	92,89	-1,37	,169
	çalışmıyor	115	81,97		
Psikosomatik belirtiler	çalışıyor	52	95,50	-2,97	,003*
	çalışmıyor	107	72,47		
İlişkilerde tehdit hissetme	çalışıyor	55	87,95	-,564	,573
	çalışmıyor	114	83,58		
Tartışmalara katılma derecesi	çalışıyor	55	90,79	-1,28	,200
	çalışmıyor	114	82,21		
Ana-baba ilgisi	çalışıyor	55	91,66	-1,23	,215
	çalışmıyor	114	81,79		
Babayla ilişki	çalışıyor	55	88,96	-,741	,459
	çalışmıyor	114	83,09		
Psişikizolasyon	çalışıyor	53	78,22	-1,186	,236
	çalışmıyor	111	84,55		

Katılımcıların emeklilik sonrası ek bir işte çalışma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile yapılmıştır. BSÖ alt ölçeği eleştiriye duyarlık ve psikosomatik belirtiler çalışan katılımcılarda, depresif duygulanım ise çalışmayan katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuş olup aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 16.

Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre YDÖ ve SiÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Emekliliğe hazırlık	N	Sıra Ort.	Z	P
YDÖ	Evet	152	92,22	-2,072	,038*
	Hayır	25	69,40		
SiÖ İzlenim yönetimi	Evet	124	74,74	-2,473	,013*
	Hayır	18	49,17		
SiÖ Öz aldatma	Evet	140	86,84	-2,453	,014*
	Hayır	25	61,48		

Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre YDÖ ve SİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile incelenmiştir. Emekliliğe hazır olanların YDÖ, SİÖ izlenim yönetimi ve öz aldatma puan ortalamaları hazır olmayanlara oranla daha yüksek bulunmuştur ve aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 17.

Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Emekliliğe hazırlık	N	Sıra Ort.	Z	P
BSÖ benlik saygısı	evet	147	86,97	-,312	,755
	hayır	25	83,74		
Kendilik kavramının sürekliliği	evet	146	89,60	-2,353	,019*
	hayır	25	65,00		
İnsanlara güvenme	evet	145	82,56	-1,963	,050*
	hayır	25	102,56		
Eleştiriye duyarlılık	evet	146	88,10	-1,388	,165
	hayır	25	73,72		
Depresif duygulanım	evet	136	76,48	-2,982	,003*
	hayır	25	105,58		
Hayalperestlik	evet	145	89,12	-2,352	,019*
	hayır	25	64,48		
Psikosomatik belirtiler	evet	135	85,14	-2,958	,003*
	hayır	25	55,42		
İlişkilerde tehdit hissetme	evet	145	87,83	-1,547	,122
	hayır	25	71,96		
Tartışmalara katılma derecesi	evet	145	88,75	-2,520	,012*
	hayır	25	66,66		
Ana-baba ilgisi	evet	145	84,49	-,650	,516
	hayır	25	91,36		
Babayla ilişki	evet	145	83,17	-1,505	,132
	hayır	25	99,00		
Psişikizolasyon	evet	139	84,67	-2,026	,043*
	hayır	25	70,42		

Katılımcıların emekliliğe hazır olma durumlarına göre BSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann Whitney U analizi ile

yapılmıştır.Kendilik kavramının sürekliliği, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, tartışmalara katılma derecesi ve psikik izolasyon emekliliğe hazır olanlarda daha yüksek, insanlara güvenme, depresif duygulanım hazır olmayanlarda daha yüksek bulunmuştur ve BSÖ alt ölçekleri ile emekliliğe hazır olma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Emeklilik özellikle endüstriyel olarak öncü olan toplumlarda çok önemli bir dönem olarak ele alınıp ilk araştırmalara 2. Dünya Savaşı'ndan sonra başlanmıştır ve bu araştırmalar ekonomik kriz senelerine kadar dayanmıştır (Uğursal, 1981, Şahin ve Çetin, 1996). Dünyada 1950'lerde çalışma hayatına güvence getirildikten sonra emeklilik döneminin kurumsal hale getirilmesi ile emeklilik kavramı önem kazanmış iken ülkemizde 1950'li yıllarda yürürlüğe giren emekli sandığıyla birlikte önem kazanmıştır (Anonim, 1995). Tüm Dünya'da teknoloji ve sağlık alanındaki gelişmeler ve ilerlemeler sonucu yaşam süresi artış göstermekte dolayısıyla insanların emeklilik dönemleri de uzamakta. Dünya'da yaşanan bu gelişmeler Türkiye'yi de kapsamakta olup özellikle son dönemlerde emeklilerin bu döneme uyumları, yaşam doyumları ve benlik saygıları üzerinde durulmaktadır. Genellikle tek alt boyutta araştırılan emeklilik dönemi bu çalışmada 3 alt boyutta incelenmiş olup Mayıs-Haziran 2019'da İzmir'in Buca ve Gaziemir ilçelerinde emeklilerin yaşam doyumları, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmanın ilk alt boyutu olarak ele alınan emeklilerin yaşam doyumları, ilgili literatür incelendiğinde de birçok araştırmanın en önemli alt boyutlarından biri olmuştur. Geçmişlerden beri araştırmalara konu olan emeklilik dönemi 1978 yılında Wikstrom'un emekli yöneticileri ele alarak yaptığı araştırma sonuçlarında emeklilerin birçoğunun ek bir işte çalışmak yerine günlük faaliyetlerine daha fazla zaman ayırmak istedikleri fakat ek bir gelir sağlayabilmek için çalışmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir (Öztürk ve Hazer, 2017). Amerika' da emekliler üzerinde yapılan bir başka araştırmada ise finansal güvenlik ve sağlık ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Sığın, 2016). Bu araştırmada ise bahsedilen araştırmalara benzer sonuçlar elde

ederek emeklilik döneminde ek bir işte çalışma durumları ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Çalışan katılımcıların çalışmayanlara oranla yaşam doyumları daha yüksek bulunmuştur. Emeklilik dönemine giren bireylerin bir anda iş hayatıyla ilişkileri kesildiği için yaşamlarında büyük bir boşluğa düşebilirler ve günün büyük kısmını işle meşgul olarak geçiren bireyler emekli olduktan sonra kendilerine harcayabilecekleri sınırsız zamanlarını doğru değerlendiremeyebilirler ve buda hayattan zevk alamamaya yol açabilir. Emekli olduktan sonra çalışma hayatına devam eden bireyler ise eski yaşamlarından çok fazla uzaklaşmadıkları için meşgul oldukları bir iş ve sosyal çevrelerinin oluşu yaşamdan alınan doyumu arttırabilmektedir.

1970 yılından beri refah, gelir düzeyi ve yaşam doyumunun ilişkisi çok fazla tartışılmıştır (Frey ve Stutzer, 2002). Bu araştırmada, yaşam doyumu ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde, bizim araştırmamıza benzer sonuçlar elde eden, destekleyici nitelikte sonuçlar elde edilmiş, gelirin bireyin yaşam doyumu ile ilişkisinin çok az olduğu ve bireyin yaşam doyumu sürekli olarak gelir artışına bağlı olmadığı vurgulanmıştır (Easterlin, 2001; Aydın Boylu, 2007). 2002 yılında Ferrer-i Carbonell, bir ülkede yaşayan zengin bireyler ile yoksul bireyler karşılaştırıldığında gelir düzeyinin mutluluğu etkilemediğini ve batı ülkelerinde ekonomi alanında büyümenin mutluluğa, iyi bir doyuma ulaştırmadığı sonucuna varılmıştır. Bazı araştırmalarda ise bu araştırmada elde edilen sonucun tersine, gelir durumu iyi olan bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek düzeyde olduğu vurgulanmıştır (Inglehart, 1990). Dolayısıyla, bu araştırmada ve literatürden elde edilen sonuçlarla emekli bireylerde yaşam doyumunun kaynağının sadece gelir seviyesinden türetilmediği de görülmektedir. Yaşam doyumu; cinsiyet, çalışma durumu, iş, eğitim gelir düzeyi, emeklilik gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (Duyan & Karataş, 2008).

Emeklilik döneminde yaşam doyumunu araştırmayı hedefleyen bir araştırmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha düşük doyuma sahip oldukları bulunmuştur (Uğursal, 1981). Salman'ın 2004 yılında

emekli bireylerin emeklilik dönemine ilişkin düşünceleri ve sorunları incelediği araştırmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla bu döneme daha iyi uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise erkek katılımcılarda yaşam doyumu daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, rastlanılan benzer araştırmalar bizim cinsiyet değişkeninde aldığımız sonuçları destekleyememiştir.

2016 yılında İlbay ve arkadaşlarının Sakarya'da emekliler üzerinde yaptıkları bir çalışmada, bireylerin rehberlik ve psikolojik danışman ihtiyaçları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre, emeklilerin yaşam doyumları ve rehberlik ihtiyaçlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu araştırmada da benzer sonuçlar bulunmuş olup yaş değişkeninin yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

1999 yılında İncealtın'ın yaşlıların kültürünü ve emekli derneklerinde olan yaşlı bireylerin kültür açısından özelliklerini incelediği çalışmanın sonuçlarına göre emeklilerin bu döneme iyi hazırlanması gerektiğini, gelirlerini yeterli bulmadıklarını, bu döneme uyumun yeterli bulmadıkları gelir düzeylerinden ötürü düşük olduğunu ve emeklilerin en yakınlarından destek beklediğini belirtmiştir (Lahey vd, 2001). 2007 yılında Şahin ve Sevim'in yaptığı çalışmanın sonuçları emeklilerin çoğunun emeklilik dönemine hazırlıksız girdiği tespit etmiştir (Selvitopu ve Baltacı, 2012). Çalışan bireylerde emeklilik dönemiyle ilgili düşüncelerin incelendiği araştırmalardan biri olan 2005 yılında Yeten'in yaptığı araştırmada öğretmenlerin emeklilik dönemine orta düzeyde hazır olduklarını saptamıştır. 2012 yılında Şahin ve Selvitopu tarafından emekli öğretmenler ile yapılan bir araştırmada öğretmenlerin bir kısmının bu dönemi sakin bir hayat, inzivaya çekilme şeklinde tanımlarken katılımcıların yarısından fazlasının ise karamsar tablo çizdiği emekliliği yaşamın bitişi olarak tanımladığı ve bu döneme ilişkin plan yapmadıklarını tespit etmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre bireylerin daha çok emeklilik dönemine hazır girdikleri saptanmıştır. 2004 yılında Dan'ın yaptığı çalışma emekli adaylarının çoğunluğunun emeklilik dönemini olumlu algıladığı ve hazır olduğunu belirtmekte ve bizim aldığımız sonuçla benzer fakat

literatürde rastlanılan araştırmalar genellikle bizim sonucumuzu destekleyemeyecek niteliktedir. Bu çalışmada elde edilen sonuç için hazırlıklı giren bireyler emeklilik dönemini kendilerine daha fazla zaman ayırma, iş hayatında yaşanan sorunlarla artık baş edememe, yeni iş kurma planları veya emeklilik dönemini yeni bir hayat, yeni bir başlangıç ve kendileri için ayıracakları sınırsız zaman olarak değerlendirdikleri için hazırlıklı oldukları şeklinde yorumlanabilmektedir. Emeklilik dönemine hazırlıklı girmek başarılı bir dönem için ön koşul olup sosyal, fiziksel ve finansal yönden planlama yapılması gerekmektedir (Garris, 2001; Boshoff, 2006).

Emekliler üzerinde yapılan bir araştırmada emeklilerin cinsiyetleri, eğitim durumları, gelir durumları arttıa yaşamdan duyulan doyumlarının da arttığı saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında bireylerin eğitim düzeyleri arttıa, daha iyi olanaklara sahip oldukça, daha iyi bir yaşam standardına sahip olabildikleri; eğitim düzeyi düştükçe, ekonomik yoksunluk yani gelir düzeyi düşük oldukça düşük yaşam standardına sahip olabildikleri bilinmektedir (Yavuzçehre ve Torlak, 2008). Bu çalışmada da incelenen sosyo-demografik değişkenler arasında eğitim düzeyi ve medeni durum ile yaşam doyumunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitim düzeyi düşük olan katılımcıların yaşam doyumunda düşük lise, niversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip ve evli katılımcıların yaşam doyumlarının en yüksek olduğu tespit edildi. Yaşam doyumunun benlik saygısı ile aralarında ilişki olduğunu saptadık ve araştırmada emeklilerin benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda bazı sosyo-demografik değişkenler ile benlik saygısı arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni incelendiğinde, BS alt ölçeklerinden kendilik kavramının sürekliliği, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler ve psişik izolasyon kadınlarda yüksek düzeydeyken eleştiriye duyarlık ve ilişkilerde tehdit hissetme erkeklerde daha yüksek oranda bulunmuştur ve cinsiyet ile bu ölçekler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde emekli bireylerde benlik saygısını inceleyen çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır fakat, Mete'nin 2018 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre cinsiyetin benlik saygısını yordamadığını ve katılımcıların

cinsiyetlerine göre BSÖ düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir. Benlik saygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların bir kısmı kadınlarda benlik saygısı düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtirken diğer kısmı tam tersi erkeklerde daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Yıldız, M., & Çapar, B. 2010).

Bu araştırmada yaş değişkeni incelendiğinde, BSÖ alt ölçeği kendilik kavramının sürekliliği hayalperestlik, psikosomatik belirtiler 51-59 yaşları arasındaki bireylerde daha yüksek oranda ve ilişkilerde tehdit hissetme ve tartışmalara katılma alt ölçeği 60-69 yaşları arasındaki katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Yaş değişkeni ile bu ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Medeni durum değişkeni incelendiğinde, BSÖ alt ölçeği, ilişkilerde tehdit hissetme boşanmış katılımcılarda daha yüksek, benlik saygısı, kendilik kavramı, eleştiriye duyarlık, psikosomatik belirtiler, tartışmalara katılma derecesi ve psikik izolasyon evli katılımcılarda daha yüksek ve insanlara güvenme, ana- baba ilgisi ve babayla ilişki alt ölçekleri bekar katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Medeni durum değişkeni ile bu alt ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Gelir düzeyi değişkeni incelendiğinde ise, BSÖ alt ölçeği kendilik kavramının sürekliliği 0-1000 tl arası geliri olan katılımcılarda ve İnsanlara güvenme, hayalperestlik, ana-baba ilgisi, 1001-2000 tl arası gelire sahip katılımcılarda daha yüksek oranda bulunmuştur. Gelir düzeyi ile bu alt ölçekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Literatür incelendiğinde, Mete'nin yaptığı çalışmada benlik saygısı ile gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Özkan 'ın 1987 yılında benlik saygısını etkileyen nedenleri incelediği çalışmada gelir düzeyinin artışıyla benlik saygısının da arttığını, gelir düzeyinin azalmasıyla ise benlik saygısının azaldığını belirtmiştir. Bu çalışmada eğitim düzeyi değişkeni incelendiğinde, BSÖ alt ölçekleri kendilik kavramının sürekliliği, lise mezunları, eleştiriye duyarlık, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler ortaokul mezunları, ana baba ilgisi ilkököl ve aşağısı eğitim düzeyine sahip bireylerde yüksek oranda bulunmuş olup BSÖ alt ölçekleri ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Korkmaz'ın 1996 yılında yaptığı bir araştırmada eğitim düzeyi ve benlik saygısı arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ifade etmiş olup bu araştırma bu çalışmayı desteklemiştir.

Bu çalışmada 3. Araştırma konusu emeklilerin sosyal istenirlik düzeylerinin incelenmesi olmuştur. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda katılımcıların cinsiyetleri ve yaşları ile sosyal istenirlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Erkek katılımcılarda sosyal istenirlik düzeyi (SİÖ) daha yüksek bulunmuştur. Yaşın ise ilerlemesiyle SİÖ 'nün arttığı saptanmıştır. Literatür incelendiğinde, bizim sonuçlarımıza benzer olarak Grossbard, Standag ve Cumming' in 2007 yılında yaptığı çalışmada SİÖ ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık saptamıştır. Alp'in 2002 yılında yaptığı araştırma sonuçları ise cinsiyet ve yaş değişkeni ile SİÖ arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Buna karşın, SİÖ'nün psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanan diğer bir çalışmada kadınların sosyal istenirlik düzeylerinin erkeklerin düzeyinden yüksek olduğu belirtilmiştir (Tran, Voracek ve Stieger, 2012).

Bu çalışmada medeni durumları boşanmış olan ve eğitim seviyesi ortaokul olan katılımcıların izlenim yönetimleri daha yüksek oranda bulunmuştur. Alp'in (2002) emeklilerin sosyal istenirlik düzeylerini incelemeyi amaçladığı araştırma da izlenim yönetiminin evli bireylerde daha yüksek olduğunu ve medeni durum ile SİÖ arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmada çalışma durumu ile SİÖ arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Emekliliğe hazır olma durumları incelendiğinde ise çalışan katılımcıların SİÖ düzeylerinin daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Literatür genel anlamda sosyo-demografik özellikler ve SİÖ arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmektedir. Ölçeğin İngilizce formunda yaş ve cinsiyet ile arasında farklılık olmadığı saptanmıştır (Stöber, 2001). Bir başka geçerlilik çalışmasında ise cinsiyet, yaş, eğitim, çalışma durumu, gelir ve medeni durum gibi sosyo- demografik değişkenlerin SİÖ yordayıcısı olup olmadıkları regresyon analizi ile incelendiğinde demografik değişkenler ve SİÖ arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Croucher, Kassing, Lawson, 2013).

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

Emeklilerin yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylerinin incelendiği çalışmada emekli olan bireylerin sosyo demografik değişkenler ile ilişkilendirilerek yaşamlarında karşılaştıkları durumlar göz önüne konulmuştur.Yapılan araştırma ile ;

Bireylerin emeklilik dönemine uyum sağlamaları iyi bir yaşam sürdürebilmeleri için bu döneme hazırlıklı girmeleri gerekmektedir. Emeklilik dönemine hazır olarak giren bireylerin araştırmaya konu olan ölçütlere göre düzeyleri daha yüksek çıkmıştır.

Sosyo- ekonomik düzey, statü, çevre ile olan ilişkiler gibi çeşitli yaşam olaylarında meydana gelen değişimler bu süreci olumsuz yönde etkilemektedir.Bu değişkenleri olumlu yaşayan emekli bireylerin yaşamlarında olumlu değişimler olduğu gözlenmiştir.

Bu araştırma da emeklilerin sosyo-demografik değişkenlerinin yaşam doyumları, benlik saygıları ve sosyal istenirlik düzeylerine etkisini araştırmayı amaçladık ve bazı sosyo-demografik değişkenlerin ölçekler üzerinde önemli role sahip olduğunu saptadık.

6.2.Öneriler

Gelişmiş ülkelerin birçoğu emeklilerin ruhsal problemlerle karşı karşıya kalma riskini ortadan kaldırmaya amaçlı çeşitli politikalar geliştirmektedir. Türkiye'nin de sosyal bir devlet olarak, sosyal mutluluk ve refah için sosyal hizmetlerin temel alındığı sosyal politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Araştırmamızdaki bulguların ışığında, insanlar aktivitelerini yitirmeye başladığında emeklilikle beraber 55 yaş üstündeki insanlarda hobi ve ilginin geliştirilmesine önem verilmesi ve kazanılacak alışkanlıklar yaşam kalitesinin artmasına yönelik olmalısı gerektiği fark edilmiştir.

Araştırmamızda edinilen bir diğer önemli bulgu olduğunu düşündüğümüz, emekli olduktan sonra çalışma hayatına devam eden bireylerin eski yaşamlarından çok fazla uzaklaşmadıkları için meşgul oldukları bir iş ve sosyal çevrelerinin oluşu yaşamdan aldıkları doyumunu arttığından emekli olan bireylere yeni bir iş sahası kurarak hem onların yaşamına hem de toplum yararına faaliyetlerde bulunulabilir.

Son olarak, emeklilerin yaşam problemleri ile ilgili literatür taraması yaparken bu konuda yapılan araştırmaların oldukça az olduğu fark edilmiştir. Emekli bireyler üzerinde yapılan araştırmalar oldukça az olup özellikle benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeyleri araştırılarak literatüre yeni bilgiler eklenmelidir. Ayrıca daha farklı değişkenler ile emeklilerin incelenmesi literatüre zenginlik katacaktır

Akademik çalışmalarda emekliler ile ilgili yapılan bu çalışmanın klinisyenlere yardımcı olacağı ve emekliler ile ilgili farklı alanlarda yapılabilecek araştırmalar açısından fikir verebileceği düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2014). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. İstanbul: Say Yayınları.
- Ahmet A. (2010). *Kendini Aldatma*, 1. Basım, Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Akarsu, B. (1962). "Sokrates'de Erdem Düşüncesi". *İstanbul Üniversitesi Arşivi Dergisi*, 13.
- Akçadağ, P. (2018). *Evlü bireylerde evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçay, R. C. (1994). *Çanakkale ilinde görev yapan öğretmenlerin emekliliğe hazırlık eğitimine ihtiyaçları*. A. Ü. S. B. Ü. Eğitim Yönetimi ve Planlaması Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi.
- Akyüz, Y. (1978). "Türkiye'de Öğretmenin "Öğretmen" ve Meslek İmajı", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 115-121. Ali, R., Ghazi, S. R. ve Khan, M. A. (2010).
- Arpacı, F. (2014). "Emekli Bireylerin Emekliliğe Uyum Konusundaki Görüşleri Ve Emekliliğin Yaşamlarında Meydana Getirdiği Değişikliklerin İncelenmesi", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 73-85.
- Atak, H. (2011). *Yetişkinliğe Geçiş Yıllarında Sigara İçme Davranışının Psikososyal Belirleyicileri ve Sigara İçmenin Yaşam Doyumu ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi*; Klinik Psikiyatri 14:29-43
- Ayaz, S. (2002). *Hemşirelerin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Balkaya, H. (1992). *Nevroz oluşumunda “görünen ben” ile “ideal ben” arasındaki farkın önemi*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Başkaya, D.B. (2013). *Hayatın Anlamı ve Ölüm: Albert Camus'den Yaşam Dersleri*.
- Büyükdüvenci, S. (1993). *Aristoteles'te Mutluluk Kavramı*. Felsefe Dünyası, Sayı:9
- Cevher, F. N. & Buluş, M. (2007). “Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi”. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2, 52–64.
- Comparison of self-esteem of urban and rural secondary school teachers. *Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business*, 2(4), 104-115. Arıcak, T. (1999).
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. Freeman: San Francisco.
- Diener, E. (1984). *Subjective Well-Being*. Psychological Bulletin Vol.95 No.3.
- Dikmen, A.A. (1995). “İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi”. *A.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ankara. Sayı: 3-4 Cilt:50 S: 115-140
- Dikmen, A.A. (1995). *İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi*. A.Ü. Siyasal Bilimler
- Doğan, S. (2015). *Yaşam Doyumu*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *Küçük şeyler*. (2.baskı) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- EFD/JFL Vol.30, Number: 2
- Erdem, A. R. (2003). “Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler”. *Değerler Eğitim Dergisi*, 1(4), 55–72.

- Erdoğan, B. & Bauer, T. (2012). "Whistle While You Work: A Review of The Life." *Fakültesi Dergisi*, Ankara. Sayı: 3-4 Cilt:50 S: 115-140
- Fleming, S. J.(2004). *Erikson's Psychosocial Developmental Stages*
- Frankl, V.E. (2014). *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okuyanüs.
- Frankl, V.E. (2016). *Hayatın Anlamı ve Psikoterapi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Frankl,V.E. (2017). Consequences Of a Meaningless Life. <https://viktorfrankl.wikispace.com>
- Froidevaux, A. & Hirschi, A. (2015). Managing The Transition to Retirement: from meaningful work to meaning in life at retirement. *Handbook of research on Sustainable Careers*.
- Geçtan, E. (2002). *Varoluş ve Psikiyatri*. İstanbul: Metis.
- Goodwin, R., Costa, P. & Adonu, J. (2004). Social support and its consequences: 'Positive' and 'deficiency' values and their implications for support and self-esteem. *British Journal of Social Psychology*, 43(3), 465-474.
- Günay, G. (2006). *Bireylerin kişi ve aile olarak emekliliğe hazırlanmalarına ilişkin plan yapma durumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Harcar, T. (2005). *2000'li yıllarda amerikan ve türk yöneticilerinin bireysel yöneticilik değerlerine ilişkin iki kültür arası karşılaştırmaya yönelik bir araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Harte, J. D. (1972). Preparing for retirement. *Journal of the Royal College of General Practitioners*, 22, 612-615.
- Hofman, P. (2012). *Yeni Bir Başlangıç: Emeklilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Işıkhan, V. (1997). "Çalışanları emekliliğe hazırlamak". *Amme İdaresi Dergisi*, 30(4), 121-129.
- İlbay, A. B., Yiğit, Y. ve Özişli, Ö. (2016). Emeklilerin yaşam doyumu ve rehberlik ihtiyacı ilişkisi- Sakarya örneği. *Journal of Behavior at Work*, 1(1), 36-47.
- İlhan, T. & Özbay, Y. (2010). "Yaşam Amaçlarının ve Psikolojik İhtiyaç Doyumunun Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolü". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (34), 109-118
- İpek, C. (2017). "Emeklilik Hayatında Uyum Sorunu ve Emeklilik Eğitimi". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, Sayfa: 60-72
- Kılavuz, M. A. (2002). "Emeklilik Döneminde Çalışma, Boş Zaman ve Din Eğitimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 71-86.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kutlu, M. (2015). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik Saygısının Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzgun, Y. (1972). "Kendini Gerçekleştirme. Araştırma". *Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Dergisi*. Cilt: 10, Sayfa 162-172
- Kuzgun, Y. (1983). "Benlik ve ideal benlik kavramlarının, tercih edilen meslek kavramları ile ilişkisi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 1-9.

Laughlin, C. & Cotten, P. D. (1994). "Efficacy of a pre-retirement planning intervention for ageing individuals with mental retardation" *Journal of Intellectual Disability Research*, 38, 317- 328.

Lenoir, F. (2016). *Mutluluk Üstüne Felsefi Bir Yolculuk*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

MacDonald Conford, F. (2003). *Sokrates'ten Önce ve Sonra*. Ankara, Ayraç Yayınevi.

Macdonald, M,J. & Wong, P,T,P. & Gingras, D,T. (2011) Meaning in Life Measures and Development of a Brief Version of The personal Meaning Profile.

Mesleki Benlik Saygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. 6. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde Sunuldu, Ankara.

Michael, A. Caldero, Anthony P. Larose, (2001). Value consistency within the police: the lack of a gap, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 24(2), 162 – 180.

Öztürk, M. S. ve Hazer, O. (2017). Emeklilikte finansal tatmin ve yaşam tatmini, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 8(26), 203-219.

Salman, S. (2004). *Öğretmenlerin Emeklilik Dönemine Uyumları ve Yaşam Tatminleri*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Salman, S., (2004). *Öğretmenlerin emeklilik dönemine uyumları ve yaşam tatminleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, A. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Satisfaction Literature. *Journal Of Management*, Vol. 38 No. 4 1038-1083

- Sevim, Y. ve Şahin, J. (2007). "Toplumun yeni yoksulları: Emekliler (Şanlıurfa İli Örneği)". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1, 195-207.
- Sevim, Y. ve Şahin, J. (2007). *Toplumun yeni yoksulları: emeklilik (Şanlıurfa ili örneği)*. Sosyoloji Araştırmaları Derneği, 10(1), 195-207.
- Sığın, A (2016). "Çalışma Hayatı ve Emeklilik Bağlamında Türkiye'de Yaşlılık". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:25/1, S: 87-101.
- Şahin Baltacı, H. ve Selvitopu, A. (2012). *Öğretmenlerin emeklilik dönemine ve emekliliğe hazırlık eğitimine ilişkin görüşleri*, İlköğretim Online, 11(3), 800-812.
- Şen, Y. F. (2015). "Emeklilik döneminde yaşanan sorunlara yönelik bir çözüm önerisi: İkinci işe hazırlık eğitimi ve emeklilik kulüpleri". *EKEV Akademi Dergisi*, 19(64), 313-334.
- Şener, A. (2009). "Yaşlılık, yaşam doyumu ve boş zaman faaliyetleri". *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi*, 1-18.
- Şimşek, A. ve Büyükkıdık, S. (2015). "Emekli öğretmenlerin yaşam doyumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(6), 19-40.
- Tezcan, M. (1993). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş*, 4. Baskı. Ankara: Feryal Matbaası.
- Tortop, N. (1994). *Personel Yönetimi*. Ankara: Yargı yayınları.
- Ültanır, E. ve Ültanır, G. (2005). "Estonya, İngiltere ve Türkiye'de yetişkinler eğitiminde profesyonel standartlar", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-23.

- Yaşın, D. Z. (1997). "Çalışma, cinsiyet ve cinsiyet roller ile ev işleri ve depresyon ilişkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39),39-53.
- Yeten, Ç. (2005). *Emekliliğine az kalmış sınıf öğretmenlerinin emeklilik eğitimi ihtiyacının saptanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, M., & Çapar, B. (2010). "Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(3), 103-131.

EKLER

Ek-1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ulaşmak amacı ile çalışmacı tarafından oluşturulmuş bir formdur.

Sosyo-demografik Bilgi Formu

Doğum Tarihi:

Cinsiyet:

Kadın () Erkek ()

Medeni durum:

Bekar () Evli () Boşanmış () Ayrı Yaşıyor ()

Çocuk Sayısı :

Eğitim Düzeyi :

Okur-Yazar değil() Okur-Yazar() İlkokul Mezunu() Ortaokul Mezunu()

Lise

Mezunu() Üniversite Mezunu() Yüksek Lisans-Doktora()

Gelir Düzeyi :

0-1000 TL() 1001-2000TL() 2001-3000TL() 3001-4000TL()

4001-5000TL() 5001TL-6000() 6001-7000 () 7000'den fazla ()

Konut Mülkiyeti :

Ev sahibi () Kira ()

Emeklilik Sonrası Çalışma Durumu :

Çalışıyor () Çalışmıyor ()

Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?

Emekli Olduğunuz Tarih

:

İşinizde Çalışma Süreniz :

Emekli Olduğunuz Meslek :

Sosyal Güvence Durumu :

Bağkur () Emekli sandığı () Ssk () Yeşil kart ()

Emekliliğe Ayrılma Nedeniniz :

İsteyerek emekliye ayrıldım () Zorunlu olarak emekliye ayrıldım ()

Sağlık nedeni ile malulen emekli oldum () Diğer ()

Kiminle Yaşıyorsunuz?

Ailemle yaşıyorum () Eşimle yaşıyorum () Yalnız yaşıyorum ()

Çocuklarımla yaşıyorum ()

Emekliliğe Kendinizi Hazır Hissederek Mi Girdiniz? Evet ()

Hayır ()

Sosyal Destek Alıyor musunuz? Evet () Hayır ()

Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Kişi sayısı :

.....

Yaşamınızdan Ne Kadar Memnunsunuz?

Çok memnun () Memnun () Orta () Memnun değil () Hiç memnun değil ()

Kronik Hastalığınız Var Mı?

Yok () En az bir hastalık () Birden çok hastalık ()

Sıkıntı ile Nasıl Baş Ediyorsunuz?

İbadet ederek () Ailesi ve yakınlarla paylaşarak () Yalnız kalarak ()

Diğer ()

İlaç Kullanıyor Musunuz?

Evet () Hayır ()

Sigara Kullanıyor Musunuz?

Evet () Hayır ()

Alkol Kullanıyor Musunuz?

Evet () Hayır ()

Beslenme Durumunuz Nasıl?

Düzenli () Düzensiz ()

Daha Önce Ruhsal Rahatsızlık Yaşadınız Mı?

Evet () Hayır ()

Günlük Hareket (Spor Yapma, Yürüme Vs.) Düzeyiniz Nasıl?

Düzenli/çok () Bazen () Hiç / yok ()

EK-2. Yaşam Doyumu Ölçeği

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan çok memnunum.					

Ek-3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği**Adı Soyadı****D – 1****MADDE 1**

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu dŐnyorum.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

MADDE 2

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir Şeyler yapabilirim.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir Őey bulamıyorum.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

MADDE 3

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

Ek-4. Sosyal İstenirlik Ölçeği

Bu anketten elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır. Her sorunun karşısında bulunan; "1" Hiç uygun değil, "2" Uygun değil, "3" Biraz uygun, "4" Uygun, "5" Tamamen uygun anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.

1	Verdiğim kararlardan dolayı asla pişmanlık duymam.	1	2	3	4	5
2	Birinin arkasından kesinlikle kötü Şeyler konuőmam	1	2	3	4	5
3	Bana yönelik eleőtirileri her zaman dikkate alırım.	1	2	3	4	5

Ek-5. Gönüllü Bilgilendirme ve Onay Formu**LÜTFEN DİKKATLİCE OKUYUNUZ**

Sizi Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans tezi kapsamında DR. Hande Çelikay Söyler danışmanlığında Yuşa KARAKOÇ tarafından yürütülecek olan “Emeklilerde yaşam doyumu, benlik saygısı ve sosyal istenirlik düzeylerinin incelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmacının neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Anlamadığınız bir nokta olursa bilgi almak için bize sorabilirsiniz.

Araştırma gönüllü olan katılımcılar ile sürdürülecektir. Araştırmacı size 3 ayrı tutum ölçeği ve bir adet bilgi formu sunacak ve cevaplamanızı isteyecektir. Ölçeklerin amacı araştırmaya veri sağlamaktır.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayabilir yada katıldıktan sonra istediğiniz zaman çalışmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız araştırmaya katılmak için onam verdiğiniz anlamını taşıyacaktır. Soruları cevaplarken herhangi baskı altında kalmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmaya katılım sağladığınız için teşekkür ederiz.

Tez Yazarı/Araştırmacı

Yuşa KARAKOÇ

Yakın Doğu Üniversitesi
Üyesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans

Tez Danışmanı

Dr.Hande ÇELİKAY SÖYLER

Yakın Doğu Üniversitesi Öğretim

ONAM

Yukarıda yer alan bilgileri okudum. Katılmam istenen çalışmanın ne amaçla yapıldığını anladım. Üzerime düşen görevler anlatıldı. İstedğim zaman bırakma hakkım olduğu soruları baskı altında kalmadan cevaplamam gerektiği söylendi. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama yapıldı. Çalışmanın olası risk ve faydaları tarafıma aktarıldı.

Bu şartlarda bahsi geçen araştırmaya baskı ve zorlama olmadan kendi isteğimle katılmak:

İSTİYORUM

İSTEMİYORUM

ÖZGEÇMİŞ

Yuşa KARAKOÇ, Lefke Avrupa Üniversitesi'nden 2017 yılında mezun olmuştur. Mezuniyetin ardından İzmir'de özel okul ve devlet okulunda görev alarak meslek hayatına başlamıştır. Çeşitli seminer ve eğitimlere katılarak mesleki deneyimini arttırmaktadır.

İNTİHAL RAPORU

Yusa TNT

ORIJINALLIK RAPORU

% 14	% 12	% 5	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 3
2	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
3	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	AKGÜN, Deniz. "Isparta il merkezinde KOAH öntanı prevalansı ve ilişkili faktörler", Türk Toraks Derneği, 2013. Yayın	% 1
6	www.gefad.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
7	burkonturizm.com İnternet Kaynağı	% 1
8	www.scribd.com İnternet Kaynağı	% 1

ETİK KURUL ONAYI

22.04.2019

-

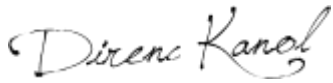
Sayın Yuşa Karakoç

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/421 proje numaralı ve “**Emeklilerin Yaşam Doyumu, Benlik Saygısı ve Sosyal İstenirlik Düzeylerinin İncelenmesi**” başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, aşağıdaki öneri dikkate alınmak üzere, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

- Bilgi formunda gönüllülük esası belirtilmeli

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.